

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Darja ŠKODNIK

Mentor: red. prof. dr. Anton GRIZOLD

Somentor: asist. mag. Iztok PREZELJ

**RAZVOJ SKUPNE EVROPSKE VARNOSTNE IN OBRAMBNE
POLITIKE TER ZAGOTAVLJANJE DELA CELOVITE NACIONALNE
VARNOSTNE POLITIKE REPUBLIKE SLOVENIJE V NJENEM
OKVIRU**

Diplomsko delo

LJUBLJANA, 2002

SEZNAM KRATIC	4
1 UVOD	6
2 METODOLOŠKO – HIPOTETIČNI OKVIR	8
2.1 OPREDELITEV PREDMETA PREUČEVANJA	8
2.2 CILJI IN POMEN PREUČEVANJA	9
2.3 HIPOTEZE	10
2.4 METODOLOŠKI PRISTOP	10
2.5 STRUKTURA NALOGE	11
2.6 OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV	11
2.6.1 Varnost	11
2.6.2 Varnostna politika	12
2.6.3 Mednarodna varnost	12
2.6.4 Kolektivna obramba	13
2.6.5 Kolektivna varnost	13
2.6.6 Kooperativna varnost	13
2.6.7 Nacionalna varnost	15
2.6.8 Obrambni sistem	15
2.6.9 Skupna evropska zunanja in varnostna politika	16
2.6.10 Skupna evropska varnostna in obrambna politika	16
3. RAZVOJ SKUPNE EVROPSKE VARNOSTNE IN OBRAMBNE POLITIKE.....	18
3.1 EVROPSKA VARNOSTNA IN OBRAMBNA IDENTITETA	18
3.2 SKUPNA EVROPSKA OBRAMBNA POLITIKA	19
3.3 SKUPNA EVROPSKA VARNOSTNA IN OBRAMBNA POLITIKA	21
3.3.1 Razvoj in struktura SEVOP	23
3.3.1.1 Razvoj SEVOP	24
3.3.1.2 Struktura SEVOP	31
3.3.2 Delovanje in cilji skupne evropske varnostne in obrambne politike	34
3.3.2.1 Delovanje SEVOP	34
3.3.2.2 Cilji SEVOP	35
3.3.2.3 Omejitve SEVOP	37
3.4 VOJAŠKE SILE EVROPSKE UNIJE	40
3.4.1 Operativne zmogljivosti ZEU	40
3.4.2 Formiranje vojaških sil EU	42

3.5 AKCIJSKI NAČRT EVROPSKIH VOJAŠKIH ZMOGLJIVOSTI.....	46
4 NACIONALNA VARNOSTNA POLITIKA REPUBLIKE SLOVENIJE V OKVIRU SEVOP	50
4.1 STRATEGIJA NACIONALNE VARNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE IN SKUPNA EVROPSKA VARNOSTNA IN OBRAMBNA POLITIKA.....	51
4.2 NACIONALNI PRISPEVEK SLOVENIJE K EVROPSKIM VOJAŠKIM ZMOGLJIVOSTIM.....	53
4.2.1 Opredelitev vojaškega prispevka RS k evropskim vojaškim zmogljivostim	54
5 SKLEP IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ	57
LITERATURA	62

SEZNAM KRATIC

ANČ	Akcijski načrt za članstvo
ANEZ	Akcijski načrt evropskih zmogljivosti
BOV	Bojno oklepno vozilo
CDM	Capability Development Mechanism
C3I	Command, Control, Communication and Information System
CIC	Capabilities Improvement Conference
CJTF's	Combined Joint Task Forces
CME	Crises Management Exercise
DCI	Defence Capabilities Initiative
ECAP	European Capability Action Plan
EU	Evropska unija
ES	Evropska skupnost
ESAE	Evropska skupnost za atomsko energijo
ESDI	European Security and Defence Identity
ESDP	European Security and Defence Policy
ESPJ	Evropska skupnost za premog in jeklo
EUHG	European Union Headline Goal
FAWEU	Forces Answerable to WEU
GAC	General Affairs Committee
GŠSV	Generalštaba Slovenske vojske
HHGC	Helsinki Headline Goal Catalogue
HQ	Headquarters
HGTF	Headline Goal Task Force
ISTAR	Intelligence, Surveillance, Target acquisition, Reconnaissance
KFOR	Kosovo Force
KVSE	Konferenca za varnost in sodelovanje v Evropi
LKOV	Lahko kopensko oklepno vozilo
MC	Military Committee
MOTB	Motoriziran bataljon
MS	Military Staff
NAD's	National Armaments Directors
Nato	North Atlantic Treaty Organisation

OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
OZN	Organizacija združenih narodov
PARP	Planning and Review Process
PEU	Pogodba o Evropski uniji
PSC	Political and Security Committee
ROLE 1	Primarna zdravstvena služba na bojišču
RRE's	Rapid Reaction Elements
R&T	Research & Technology
SHAPE	Supreme Headquarters Allied Powers Europe
SE	Svet Evrope
SEOP	Skupna evropska obrambna politika
SEVOI	Skupna evropska varnostna in obrambna identiteta
SEVOO	Skupen evropski varnostni in obrambni okvir
SEVOP	Skupna evropska varnostna in obrambna politika
SFOR	Stabilisation Force
SZVP	Skupna zunanja in varnostna politika
SV	Slovenska vojska
TRP	Temeljni razvojni programi
UNMIBH	United Nations Mission in BH
VPSV	Vojaška policija Slovenske vojske
WEAG	Western European Armaments Group
WEU	Western European Union
ZDA	Združene države Amerike
ZEU	Zahodnoevropska unija

1 UVOD

Spremenjeno varnostno okolje je po **koncu hladne vojne** zahtevalo preoblikovanje dosedanjih pristopov pri zagotavljanju mednarodne varnosti. Na novo ga opredeljujejo politične, gospodarske, vojaške in druge družbene spremembe na regionalni, evropski ter svetovni ravni, ki jih je treba spremljati ter skladno z njimi spreminjati organiziranost in delovanje obrambnega sistema. Politični izzivi izhajajo iz celovitosti odnosov med ključnimi političnimi dejavniki v svetu, integracijskih procesov v Evropi, regionalne stabilnosti v jugovzhodni Evropi, odnosov s sosedi, pojava terorizma ter totalitarnih ideologij in fundamentalizma.

Prehod se je po propadu vzhodnega bloka pripravljaj vse minulo desetletje. Države so svojo nacionalno varnost do takrat zagotavljale z obrambo pred klasičnimi viri ogrožanja, z lastnim vojaškim sistemom in so pri tem zanemarjale vse druge vidike varnosti in celo vrsto novih negotovosti in ogrožanj posameznika, družbe in narave. Civilizacijski izzivi, ki stopajo v ospredje, npr. zaostajanje v razvoju, socialno-ekonomska ogroženost, asocialna in patološka ravnanja, tehnološke in druge nesreče, ekološki, politični, kulturni, duhovni in drugi problemi postavljajo pred mednarodno skupnost zahtevo po spremembi dosedanjega načina delovanja.

Danes mednarodna skupnost na novo vzpostavlja medsebojno zaupanje in sodelovanje. **Sodobni svet** je dokončno postal svet soodvisnosti. Delitev odgovornosti, dopolnjevanje ter nove priložnosti za regionalne sporazume, so vodilni principi politike, ki zagotavljajo učinkovitost odgovora na nove oblike groženj s sovražnikom brez obraza. Varnostni problemi, ki se pojavijo z **globalizacijo** dosežejo, na mednarodnem političnem in varnostnem področju s terorističnim napadom 11. septembra 2001 in odzivom ZDA, popolnoma novo raven ter postopno redefinirajo odnos med **ZDA in Evropo**. V preteklosti in tudi v sedanjosti se ZDA s samostojnimi akcijami potrjujejo kot edina operativna velesila na svetu, kar presega sposobnost evropskih držav.

Zgodovina zadnjih desetih let nas uči, da Evropa ni bila sposobna prevzeti zgodovinske odgovornosti za ohranjanje miru in da se nobena intervencija, ki je zaustavila vojno na jugovzhodu Evrope, ni zgodila brez Nata (ZDA). Ideja o prevzemanju več odgovornosti za skupno varnost in obrambo se je med evropskimi državami članicami Nata in ZEU pojavila v začetku devetdesetih let. Evropske države so se strinjale, da bi njihova vloga v vojaških

operacijah in aktivnostih morala biti večja zato se gradi varnostna komponenta Evrope ne samo znotraj Evropske unije (EU), temveč tudi znotraj Nata (North Atlantic Treaty Organization) in o kateri bodo odločale ZDA znotraj Nata skupaj z Evropo.

Izgradnja evropskega varnostnega sistema, ki bo zagotavljal kar največjo stopnjo nacionalne varnosti posamezne države in skupnosti kot celote, kaže na odločitev Evrope postati enakopravnejša partnerica Ameriki, s katero je v ekonomski, politični in varnostni soodvisnosti, skupaj z njo na novo oceniti globalna razmerja in strateška težišča ter nastopiti tudi kot porok preišljenemu reševanju sporov in treznemu spoprijemu s terorizmom in njegovimi vzroki. Koherentno **Skupno varnostno in zunanjo politiko (SZVP)** EU potrebuje ves svet.

Tudi Republika Slovenija je del tega dinamičnega in spremenljivega mednarodnega varnostnega okolja kar pomeni, da lahko le skupaj z močno, demokratično in tolerantno Evropo ohrani priložnost za razpoznaven lasten razvoj, ki je odvisen predvsem od njene moči. Strateški cilj Republike Slovenije je članstvo v Natu in EU. Do sprejema Slovenije v Nato in do dejanske operativnosti SEVOP, se bo oprla na lastne moči in zagotovila pripravljenost in odzivnost obrambnega sistema, ki bo zagotavljal varnost države ter bo sposoben aktivnega, vendar postopnega vključevanju v integracijske tokove. V okviru **Skupne evropske varnostne in obrambne politike (SEVOP¹)** Slovenija najavlja svoj nacionalni prispevek k skupnim evropskim oboroženim silam in si s tem zagotavlja tudi želeno raven svobode in avtonomije ter možnost soodločanja pri ključnih vprašanjih nacionalnega pomena.

Dejstvo je, da pomemben prispevek Republike Slovenije v obliki kontingenta vojaških sil prispeva h kredibilnosti države, ki je pripravljena postati aktiven del varnostne politike EU, vendar se mi postavlja vprašanje ali je to dovolj? Kakšna naj bi bila vloga države v zunanji in varnostni politiki Evrope na temelju vojaškega prispevka v silah in sredstvih, ki jih država velikosti Slovenije lahko zagotavlja? Ali je kredibilnost Republike Slovenije v II. stebru EU, ki predstavlja Skupno zunanjo in varnostno politiko, odvisna samo od prispevka Ministrstva za obrambo? Kakšna je v tem delu vloga Ministrstva za zunanje zadeve? Zadnje in ključno vprašanje, ki se mi postavlja pa je ali je Slovenija resnično obsojena na »majhnost«?

¹ V originalu: ESDP - European Security and Defence Policy

2 METODOLOŠKO – HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 OPREDELITEV PREDMETA PREUČEVANJA

V zadnjih nekaj letih so se v mednarodni skupnosti začeli številni procesi, ki so bistveno preuredili politično in varnostno podobo Evrope in povzročili pomembne premike v mednarodnih odnosih v svetu. Oblikuje se nov varnostni sistem, ki temelji na mednarodnih varnostnih organizacijah, kot so OZN, Nato, EU/ Zahodnoevropska unija (ZEU), Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE) in Svet Evrope (SE), ki so poleg suverenih držav glavni oblikovalci prihodnjega evropskega varnostnega sistema. Dejstvo je, da koncept evropske varnosti temelji na učinkovitosti sodelovanja vseh naštetih tvorcev varnosti, vendar ugotavljanje stopnje njihove komplementarnosti ni predmet mojega preučevanja.

V pričujočem diplomskem delu ne posvečam pozornosti strukturi ZEU niti učinkovitosti oziroma neučinkovitosti njenega preteklega delovanja, temveč je središče moje pozornosti integriranje varnostne komponente ZEU v t.i. drugi steber EU, tj. SZVP, ki naj bi privedla do Skupne evropske varnostne in obrambne politike ter s tem k novi obrambni in varnostni dimenziji EU. V diplomskem delu se bom omejila na **definiranje Skupne evropske varnostne in obrambne identitete (SEVOI), SEVOP-a, vzpostavljanja evropskih vojaških zmogljivosti in sicer predvsem vojaške komponente teh zmogljivosti.** Zagotavljanje evropske varnosti je hkrati zagotavljanje temeljev nacionalne varnosti evropskih držav in je v današnjem času mogoče le z medsebojnim povezovanjem v mednarodnem okolju in z uresničevanjem skupnih ciljev.

V diplomskem delu se le posredno dotikam vprašanja redefiniranja odnosov med **EU in ZDA.** Vzpostavitev komplementarnega odnosa me zanima le v nastajanju SZVP in v uresničevanju ciljev SEVOP-a. Pomembno vprašanje, ki se postavlja je uporaba resursov Nata in s tem ZDA, ki v začetnem obdobju, predvsem v obdobju do vzpostavitve multilateralnega delovanja transnacionalne evropske obrambne industrije, predstavlja pogoj delovanja vojaških sil EU. Evropa je v zadnjih dveh letih naredila velike korake na obrambnem področju na katerem EU ni bila prisotna več kot 50 let.

Nov varnostni sistem naj bi poleg varnosti zagotavljal tudi želeno raven svobode in avtonomije ter možnost soodločanja pri ključnih vprašanjih nacionalnega pomena. Pri tem je pomemben prispevek posamezne države k skupnim naporom zagotavljanja operativnih zmognosti evropskih oboroženih sil. Slovenija kot prihodnja polnopravna članica EU sprejema neposredne odločitve o lastnem aktivnem prispevku k nastajajoči evropski obrambni identiteti. V sklepu vsebinskega dela naloge navajam dokumente, na katerih temelji strategija vključevanja Republike Slovenije v Nato in EU, opredeljujem njen prispevek k Evropskim vojaškim zmognostim v okviru SEVOP-a, ki vzpostavlja možnost zagotavljanja dela celovite varnostne politike Slovenije v EU.

2.2 CILJI IN POMEN PREUČEVANJA

Cilj pričujočega diplomskega dela je dokazati, da je razširitev vloge EU na varnostni in obrambni segment pozitiven proces v smislu poglobljanja nacionalne varnosti evropskih držav. Evropska vloga se z nastajanjem nove evropske varnostne arhitekture povečuje. Posledica prizadevanj EU in njenih članic je razvoj SZVP, ki naj bi zagotavljal vzpostavitev sistematičnega sodelovanja pri vodenju politike med članicami, predvsem v smislu medsebojnega obveščanja in posvetovanja ter postopnega uveljavljanja skupnega delovanja na skupnih interesnih področjih. Rezultat teh prizadevanj je vzpostavitev institucionalnega okvira priglasitve nacionalnih prispevkov k evropskim vojaškim zmognostim. V diplomskem delu iščem temelje oblikovanja SEVOP-a in s tem evropskih vojaških sil ter opredeljujem prispevek Republike Slovenije. Sistem kriznega managementa EU bo Sloveniji zagotavljal varnost pred nevojaškimi grožnjami.

Z diplomskim delom želim doseči naslednje cilje:

1. Opredeliti EVOI in SZVP, kot temelja nastajajočega varnostnega koncepta EU.
2. Raziskati proces izgrajevanja SEVOP-a, opredeliti njegovo delovanje, postavljene cilje in ovire s katerimi se srečuje in proces oblikovanja evropskih vojaških zmognosti kot orodja za izvajanje kriznega managementa. Razširitev vloge EU na varnostno in obrambno dimenzijo, bo v prihodnosti pripeljala do učinkovitega zagotavljanja dela nacionalne varnosti evropskih držav.
3. Pokazati na dejstvo, da je strateška odločitev Slovenije postati aktiven člen vzpostavljanja operativnega SEVOP-a, kar dokazuje s prijavo svojega prispevka k vojaškim silam EU s katerim si zagotavlja pomemben del celovite nacionalne varnostne politike.

2.3 HIPOTEZE

□ **Hipoteza 1:**

SEVOP bo v prihodnosti zagotovil več varnosti za vso evropsko celino z vzpostavitvijo koncepta kriznega managementa na štirih varnostno pomembnih generičnih področjih:

- *evakuacija civilnega prebivalstva v kriznih situacijah,*
- *humanitarna pomoč pri naravnih in drugih nesrečah,*
- *operacije v podporo miru in*
- *vzpostavljanje miru med stranema v spopadu.*

□ **Hipoteza 2:**

Nacionalni interes Republike Slovenije je sodelovanje in prispevanje k evropskim vojaškim zmogljivostim EU, kar ji daje možnost soodločanja pri ključnih vprašanjih evropske in nacionalne varnostne politike.

□ **Hipoteza 3:**

Napredna zunanja politika Republike Slovenije z aktivnim spremljanjem varnostne situacije v regiji, z aktivnim iskanjem ustreznih rešitev regionalnih varnostnih problemov, v tesnem sodelovanju zunanje in varnostno-obrambne institucije države, je absolutni pogoj kredibilne vključitve Republike Slovenije v Skupno zunanjo in varnostno politiko Evropske unije.

2.4 METODOLOŠKI PRISTOP

Pri izbiranju literature za diplomsko delo sem se srečevala ne toliko s pomanjkanjem relevantne literature kot z dejstvom aktualnosti le-te, saj je obravnavana tema v konstantnem razvoju. V sredstvih javnega obveščanja se je tematika pojavljala dokaj pogosto vendar zelo splošno. S ciljem seznanitve z dejansko situacijo področja preučevanja sem uporabljala največ **primarne vire** tj. dokumente in poročila s področja razvoja SEVOP-a. Poskušala sem vzpostaviti kritičen odnos pri selekciji virov in ustrezno interpretirati vsebine predvsem na temelju primerjalne metode. Izpolnitev vrzeli je predstavljala uporaba **sekundarnih virov**, predvsem člankov in raziskovalnih poročil, ki so služili kot izhodišče za oris procesa oblikovanja sodobne evropske varnostne identitete, izgradnje SZVP in SEVOP-a ter stališč Republike Slovenije do tega procesa. Z **zgodovinskorazvojno analizo** sem želela osvetliti pojavne oblike skupne evropske varnosti, tendence v zgodovinskem razvoju novega orodja EU v nevojaškem vendar varnostnem segmentu, na temelju katerega sem iskala odgovor na

vprašanje kateri so razlogi, da je do določenih sprememb prišlo in kakšne so pričakovane posledice teh sprememb. Na temelju preučevanja primarnih in sekundarnih virih, sem poskušala pojasniti proces nastajanja in delovanja SEVOP in njenega vpliva na evropsko varnostno arhitekturo.

2.5 STRUKTURA NALOGE

- **Prvo poglavje** je uvod v diplomsko delo.
- **V drugem poglavju** postavljam metodološko-hipotetičen okvir. Opredeljujem predmet preučevanja, cilje in pomen preučevanja, postavim hipoteze predlagane teme, opredelim metodološki pristop, strukturo raziskovalne naloge in temeljne pojme diplomskega dela.
- **V tretjem poglavju** kratko definiram SEVOI in SEOP ter se posvetim predvsem SEVOP-u, kot razvijajočemu se varnostnemu konceptu EU. Opredelim njegov razvoj, strukturo ter način delovanja, postavljene cilje in omejitve v njihovem uresničevanju. Kot ključni element zagotavljanja varnosti in stabilnosti regije na področju kriznega managementa, opredelim proces oblikovanja vojaških sil EU ter akcijski načrt evropskih vojaških zmogljivosti, kot temelj udejanjanja postavljenega varnostnega koncepta.
- **V četrtem poglavju** ugotavljam, da je strateški interes Republike Slovenije zagotavljanje dela celovite nacionalne varnostne politike v okviru EU. V zadnjem delu poglavja opredelim nacionalni prispevek RS k vojaškim silam EU.
- **V petem poglavju** podajam sklepne ugotovitve na temelju katerih izvedem verifikacijo postavljenih hipotez.

2.6 OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV

2.6.1 Varnost

Varnost je temeljna vrednota človeških odnosov, zagotavljanje katere se institucionalizira z nastankom suverene države in sistemom držav na globalni ravni. Posameznik, družba/država in mednarodni sistem so tri entitete, ki si v ogrožajočem okolju prizadevajo zagotoviti stanje varnosti oziroma uravnoteženega medsebojnega obstoja v ožjem in širšem okviru (posameznik v odnosu do drugih posameznikov in države; države v odnosu do drugih držav in mednarodnega sistema). Današnje razumevanje pojava varnosti je nujno celostno. Vključuje vse vidike človekovega obstoja in delovanja v družbi (ekonomsko, socialno, politično, izobraževalno, komunikacijsko-informacijsko, obrambno idr.) ter vse ravni njegovega

povezovanja in oblike družbenega organiziranja (nacionalno, regionalno, mednarodno in svetovno) (Grizold, 1999a: 1-2). Evropski varnostni sistem se torej oblikuje na treh temeljnih ravneh:

- **nacionalni:** države zagotavljajo nacionalno varnost kot politično in osebno dobro z angažiranjem celotne nacionalno-varnostne strukture,
- **multinacionalni:** dvostranski in mnogostranski sporazumi o varnosti,
- **mednarodni:** ustanavljanje mednarodnih organizacij, katerih naloga je zagotavljanje miru in varnosti v mednarodni skupnosti (OZN, Nato, EU, OVSE).

Z ustrežno medsebojno delitvijo varnostnih segmentov in s sodelovanjem lahko navedene mednarodne organizacije vzpostavijo nov, skupni in celostni evropski varnostni sistem, ki bo učinkovito zadovoljeval varnostne potrebe vsake posamezne države, kot tudi evropske celine v celoti (Grizold in Ferfila, 2000: 296).

2.6.2 Varnostna politika

Varnostno politiko v širšem pomenu opredelimo kot dejavnost za vnaprejšnjo pripravo pred viri ogrožanja v naravi, družbi ter med družbami. V ožjem pomenu pa predstavlja skupek vseh ukrepov, dejavnosti in ravnanj, ki so namenjeni vzpostavitvi in delovanju nacionalno-varnostnega sistema. Cilj varnostne politike v ožjem pomenu je zasnova mehanizmov in sredstev, s katerimi se zagotavljata notranja in zunanja varnost družbe in pomeni konkretizacijo političnih, organizacijsko-tehničnih in drugih načel varnostne politike v širšem smislu. Sistemska teorija pri obravnavi insitucionalizacije nacionalne in mednarodne varnosti opredeljuje tri temeljne ravni:

- **varnostni sistem** kot skupek načel po katerih poteka zagotavljanje varnosti,
- **varnostni mehanizmi** kot pojavna oblika delovanja varnostnega sistema (pogodba, arbitražna, idr.),
- **varnostni instrumenti** kot posamična oblika delovanja varnostnega mehanizma (oblikovanje oboroženih sil ter konkretne mirovne operacije) (Grizold, 1998: 29-32).

2.6.3 Mednarodna varnost

Mednarodna varnost je notranji varnostni problem sistema držav in sveta kot celote. Je kolektivna dobrina mednarodne globalne družbe in ne le dobrina posamezne države ali zvez držav. Kljub temu da obstoječi mednarodni sistem zagotavlja svojim članicam zunanjo suverenost (na temelju načel o prepovedi agresije in intervencije), pa vse države niso enako

sposobne in uspešne pri zagotavljanju razmer za osebno varnost svojih državljanov. Mednarodna varnost predpostavlja dve med seboj povezani instituciji, ravnotežje moči ter koncert velikih sil (Grizold, 1999a: 4-5).

2.6.4 Kolektivna obramba

Je skupno branjenje pred oboroženim napadom na katerokoli državo članico sistema kolektivne obrambe. Načelo nedeljivosti varnosti v tem primeru temelji na logiki, da se oborožen napad na eno državo obravnava kot napad na vse. Cilj sistema kolektivne obrambe je odvrčanje agresije ter kolektivna in usklajena obramba vseh članic zveze. Koncept kolektivne obrambe je, nasprotno kot koncept kolektivne varnosti, usmerjen navzven – proti državam nečlanicam. Ideja kolektivne obrambe je povezana s sistemom vojaških zvez, predvsem obrambnih in z ravnotežjem moči (Grizold, 1999b: 42).

2.6.5 Kolektivna varnost

Je sredstvo zagotavljanja mednarodnega miru in varnosti, ki preprečuje in omejuje meddržavne spore. Temeljna predpostavka zasnove kolektivne varnosti je, poleg univerzalnega članstva, enotnost držav glede zagotavljanja miru in enotnost v prepričanju, da sta mir in varnost nedeljiva, kar pogojuje kolektivno akcijo proti morebitnim državam kršiteljicam teh vrednot. Kolektivna varnost je v nasprotju s kolektivno obrambo, usmerjena navznoter. Pojem kolektivne varnosti se je prek različnih mehanizmov in instrumentov institucionaliziral samo v Društvu narodov in kasneje v OZN. Za delovanje sistema kolektivne varnosti je bistvenega pomena univerzalnost članstva in doseganje konsenza za kolektivno akcijo (Grizold, 1999b: 42-3). Nato pozna nasprotnika, saj je zaradi njega sploh nastal, OZN kot sistem kolektivne varnosti pa nasprotnika v naprej ne pozna in se za akcijo odloči, ko grožnja nastane in je analizirana.

2.6.6 Kooperativna varnost

Je tip varnostnega sodelovanja, ki prispeva k stabilnejšemu razvoju odnosov med subjekti mednarodnih odnosov. Izhodišča koncepta kooperativne varnosti se opirajo na idejo skupne varnosti² ter idejo o preprečevanju in omejevanju grožnje mednarodni varnosti že na samem

² V originalu: Common security - razumljena je kot stanje mednarodnega reda, v katerem države uživajo varnost kot skupno dobrino.

izhodišču, predvsem znotraj držav. Koncept kooperativne varnosti ne zanika konfliktnosti mednarodne skupnosti, želi jo le nadzorovati z vnaprej sprejetimi normami in postopki ter preprečiti izbruh množičnega nasilja. Temelji torej na načelu mirnega reševanja sporov, nedeljivosti varnosti, na celovitem razumevanju varnosti, kjer gre za uravnoteženost vojaških in nevojaških varnostnih mehanizmov ter instrumentov in na soglasju med vsemi državami o vzajemnem uravnavanju obsega, sestave, financiranja ter postopkov uporabe oboroženih sil, kar implicira na defenzivnost koncepta. Kooperativna varnost se izraža največkrat v obliki enostranskega (kooperativno naravnane) samoomejevanja, omejevanja s strani močne države, ukrepov za krepitev zaupanja in varnosti med državami, pogodb za uravnavanje oborožitvenih sistemov in vojaškega osebja, režimov prepovedi širjenja jedrskega orožja, konverzije obrambne industrije, inkluzivnih meddržavnih zvez (Grizold, 1999b: 43-4).

Nova komponenta kooperativnega varnostnega sistema je aktivna promocija stabilnosti izven državnih meja. Širša definicija kooperativne varnosti vključuje tako politiko kot ekonomijo ter človekove pravice. Povezovanje vključuje neprekinjeno politično posvetovanje, svobodno in prosto trgovino ter tesno povezano zunanjo in varnostno politiko, vključno z integriranimi ali multinacionalnimi vojaškimi enotami. Znotraj kooperativne varnosti morajo države včasih modificirati zadovoljevanje lastnih nacionalnih interesov za skupno dobro. Neizbežni so kompromisi svojstveni vsakemu kooperativnemu in sporazumnemu odnosu med državami (Cohen & Mihalka, 2001: 8-18).

SZVP naj bi postal glasnik de facto skupne obrambne ureditve med članicami EU in z dokončno inkorporacijo ZEU v EU, skupaj s 5. členom njene ustanovitvene Bruseljske pogodbe, lahko EU vstopi v tretji obroč kooperativne varnosti tj. v obroč kolektivne obrambe.³ Če bodo zmožnosti evropskih sil za hitro posredovanje, temelječe na SZVP, izgrajene v razumnem časovnem okviru, se bo EU lahko pridružila Natu v četrtem obroču tj. v promociji stabilnosti izven njenega ozemlja. S tem bi lahko učinkovito delovala v vseh štirih obročih sistema kooperativne varnosti. Če predvidevamo zadovoljiv varnostni dogovor Nata in EU v operativnih in institucionalnih zadevah lahko predvidevamo razširjenje in okrepitev območja kooperativne varnosti, ki ga sedaj zaseda samo Nato. S širitvijo Nata in EU se bo

³ V originalu: **The Four Rings of Cooperative Security:**

1. Individual Security,
2. Collective Security ,
3. Collective Defense,
4. Promoting Stability.

EU izpolnjuje pogoje treh, razen obroča kolektivne obrambe.

krog držav znotraj kooperativno-varnostnega sistema razširil. Kooperativna varnost lahko postane osnova za mirnejšo in harmonično prihodnost temelječo na individualni in kolektivni varnosti, kolektivni obrambi in promociji stabilnosti. Širjenje obročev varnosti in pripravljenost držav na medsebojno sodelovanje ter na intervencije izven njihovih državnih ozemelj bo vplivalo na skupen mir in varnost (Cohen & Mihalka, 2001: 20-5).

2.6.7 Nacionalna varnost

Pomeni prizadevanje nacionalne države za zagotavljanje varnosti vsem članom družbe pred ogrožanji od zunaj in znotraj družbe. Nacionalna varnost je danes politična in osebna dobrina, ki se v razvitih državah uresničuje kot temeljna človekova pravica. Za slednjo skrbi država ne samo s sprejemanjem ustrezne zakonodaje, temveč prav tako z angažiranjem celotne nacionalne varnostne strukture. Ta nacionalno-varnostna struktura izraža sposobnost države, da zavaruje vrednote svoje družbe pred zunanjim in notranjim ogrožanjem ter zagotovi razmere za družbenogospodarski, socialni, ekološki napredek itd. in s tem zagotavlja blaginjo svojih državljanov. Sodobna nacionalna varnost je vpeta v širše mednarodno okolje, kjer je odgovornost za zagotavljanje varnosti, poleg držav in njihovih zvez, vse bolj domena globalnega mednarodnega sistema (Grizold, 1999a: 2-3).

2.6.8 Obrambni sistem

Obrambni sistem je del varnostnega sistema v širšem smislu. Osnovna naloga vseh subjektov varnostnega in obrambnega sistema je odvrčanje nevarnosti, ogrožanj ter napada na temeljne vrednote. Resolucija o izhodiščih nacionalne varnosti Republike Slovenije (1993) je obrambni sistem opredelila takole: »Obrambni sistem Republike Slovenije je namenjen njeni obrambi pred zunanjo vojaško agresijo in drugimi nasilnimi posegi tujih oboroženih sil zoper njeno neodvisnost, samostojnost in ozemeljsko celovitost. Sestavljata ga vojaška in civilna obramba«. Pri analiziranju civilno-vojaških razmerij se poleg evropskih meril o nevtralnosti vojaštva, upošteva tudi politična kultura države, odnosi med organi in organizacijami oblasti, zgodovinske izkušnje države, stopnja ravnotežja med prisilo in pristankom, odnosi s sosednjimi državami, raven spoštovanja oziroma ogrožanja ali kršitve človekovih pravic ter raven in viri ogrožanj (Anžič, 1997: 40).

2.6.9 Skupna evropska zunanja in varnostna politika

Skupna evropska zunanja in varnostna politika je nastala kot rezultat želje pripraviti EU na mnoge izzive spremenjenega mednarodnega varnostnega okolja. Potrebna so nova orodja v zunanjih odnosih, drugačna od sedanjih predvsem gospodarskih in razvojnih. Formalni temelj oblikovanja SZVP predstavlja 11. člen V. poglavja Pogodbe o EU (PEU), sklenjene v Maastrichtu februarja 1992, ki določa njeno oblikovanje. Določila o SZVP zajeta v 12. členih V. poglavja⁴ PEU so, poleg sprememb in dopolnitev na področju ekonomske in monetarne unije, drugi pomemben sklop novosti, ki jih prinaša PEU. SZVP omenja tudi 2. člen⁵ PEU, ki določa, da je eden izmed ciljev EU tudi braniti svojo identiteto v mednarodnem prostoru, še posebej skozi implementacijo SZVP, ki lahko vodi k skupni obrambni politiki, ki naj bi sčasoma pripeljala do skupne obrambe. SZVP predstavlja drugi steber EU od skupno treh. Do SZVP so pripeljali izzivi globalnih in regionalnih kriz. SZVP temelji na petih, po Amsterdamski pogodbi,⁶ modificiranih ciljih:

- varovanje skupnih vrednot, temeljnih interesov, neodvisnosti in integritete EU v skladu s principi Ustanovne listine OZN,
- krepitev varnosti EU v vseh pogledih,
- ohranjanje miru in krepitev mednarodne varnosti v skladu z načeli Ustanovne listine OZN, kakor tudi z načeli Helsinškega dokumenta in cilji Pariške listine, vključno s tistimi o zunanjih mejah,
- podpora mednarodnemu sodelovanju,
- razvoj in konsolidacija demokracije in temeljnih svoboščin (Arah, 1995: 341-9).

2.6.10 Skupna evropska varnostna in obrambna politika

Vzrok za nastanek SEVOP je ambicija Evrope po drugi svetovni vojni, da samostojno odloča o vseh varnostnih vprašanjih, ki zadevajo evropsko celino. Neposredni povod pa je spoznanje o vojaški inferiornosti Evrope nasproti ZDA ob vojaški akciji Nata proti ZRJ. ZDA v Nato prispevajo več kot 80 % vojaške sile.

Generalni sekretar Nata Georg Robertson je na 45. zasedanju parlamentarne skupščine Nata izpostavil, da enotna evropska varnostna in obrambna politika temelji na t.i. **treh I:**

⁴ Title V: Provisions on a common foreign and security policy

⁵ Article 2: Common provisions

⁶ V originalu: Treaty of Amsterdam, Amsterdam 2nd October 1997.

- **Improvement** in European Defence Capabilities,
- **Inclusiveness** and Transparency for all Allies,
- **Indivisibility** of Transatlantic Security based on shared Values.

Evropska iniciativa je za države članice EU, ki niso članice Nata, zelo pomembna, saj jim je bilo do sedaj onemogočeno enakopravno odločanje in sodelovanje v kriznem managementu in mirovnih operacijah (Avstrija, Švedska, Finska, Irska) (Sloan, 2000).

Mednarodni sistem razpolaga danes z množtvom varnostnih sistemov, mehanizmov in instrumentov, ki lahko z ustrezno delitvijo varnostnih segmentov in sodelovanja, prispevajo k vzpostavitvi mednarodne varnostne ureditve, ki bi učinkovito zadovoljevala varnostne potrebe posameznih držav in vseh skupaj. Konec hladne vojne sta se svet in še zlasti Evropa ponovno znašla na točki obrata, ki prekinja s prejšnjo ideološko in politično logiko, ekonomskimi, vojaškimi idr. nasprotji in ki ponuja novo veliko priložnost za pospešitev kakovostnih odnosov med državami tudi na varnostnem področju na temelju spoznanj o medsebojni odvisnosti, skupnih interesih in koristih (Grizold, 1998).

3. RAZVOJ SKUPNE EVROPSKE VARNOSTNE IN OBRAMBNE POLITIKE

3.1 EVROPSKA VARNOSTNA IN OBRAMBNA IDENTITETA

Ključno vprašanje, ki se je v letih po koncu hladne vojne pojavilo med EU, ZEU in Natom je bilo ali naj oblikovanje SEVOI poteka na račun omejevanja vloge Nata. Pogovori so pripeljali do skupnega sklepa, da mora SEVOI temeljiti na skupnih interesih in vrednotah z enotno oceno groženj in izzivov evropski varnosti, z enotnimi prednostnimi nalogami v odstranjevanju teh ogrožanj varnosti. Ključnega pomena je volja držav, da se pri skupnih varnosti in obrambi morajo odpovedati svoji suverenosti. Vlade držav Zahodne Evrope imajo težave sprejemanja nadnacionalnega telesa, ki bi z večinskim odločanjem reševalo njihova varnostna in obrambna vprašanja. Ovire pri oblikovanju SEVOI so tudi naslednje:

- regionalizacija evropske varnosti in uskladitev širitve in poglobitve EU, kamor sodi razvoj SEVOI in SZVP; oceno ogroženosti je težko doseči predvsem zaradi različnih interesov držav in njihove zunanje politike,
- nejasna razmejitev vlog EU, ZEU in Nata pri vprašanjih varnosti.

Korak v realizaciji SEVOI predstavlja razvoj SZVP, ki je pokazal potrebo po združenem oblikovanju evropske obrambne politike, katere oblikovanje je našlo svoj temelj na ministrskem svetu v Noordwijku konec leta 1994, kjer so se strinjali, da je treba pripraviti celostno izjavo skupne evropske obrambne politike. Nadaljnji razvoj je spodbudilo srečanje Francije in Nemčije decembra 1998 ter Velike Britanije in Francije decembra 1998 v St. Maloju, ko je bila potrjena potreba, da EU v sodelovanju z ZEU razvije polne zmogljivosti za izvajanje vojaških operacij v okviru kriznega managementa, ki naj bi jih vodila Evropa. EU mora imeti sposobnost za avtonomno delovanje podprto s kredibilno vojaško zmožnostjo, s postopki odločanja o uporabi in pripravljenost za delovanje, da bi lahko učinkovito ukrepala ob mednarodnih krizah. Na temelju deklaracije Evropskega sveta v Kölnu junija 1999, SEVOP zahteva sposobnost za delovanje podprto s kredibilno vojaško zmožnostjo in ustreznimi telesi za odločanje in postopke. Cilj naj bi zato bil zagotovitev ustreznih sposobnosti za izvajanje akcij kriznega managementa v okviru petersberških nalog. Glavne značilnosti vključujejo: **Deployability, Sustainability, Interoperability, Flexibility, Mobility**. Vzpostavljajo se avtonomne evropske vojaške sile, ki ne bodo podrejene Natu. Na tem srečanju so v okviru soglasja članic EU o oblikovanju evropske obrambne strukture in pod vtisom krize na Kosovu sprejeli **odločitev o postopnem integriranju ZEU v EU, kar**

pomeni, da ZEU kot posebna organizacija preneha z delovanjem ne pa z obstojem (Grizold in Ferfila, 2000: 263-4). Z integracijo ZEU v EU, je zavezanost 5. členu Washingtonske pogodbe in 5. členu Bruseljske pogodbe ohranjena za države članice podpisnice teh pogodb. Dokument določa, da politika EU ne bo imela predsodkov glede posebnega značaja varnostne in obrambne politike posameznih držav. Države ohranjajo pravico odločitve o uporabi lastnih sil v vseh okoliščinah. Obstajati bi morala možnost držav članic EU (članic Nata, nevtralnih držav, neuvrščenih držav), da na enakih temeljih polno sodelujejo v evropskih operacijah z Nato sredstvi in zmožnostmi. Nepotrebemu podvajanju se je treba izogniti (Gärtner in drugi, 2001: 131-4).

Posledice 11. septembra dokazujejo, da je varnost celovit pojem saj so spremembe nastajale tudi v prvem in tretjem stebri EU s splošna tendenco združevanja ekonomskih in policijskih prijemov v boju proti terorizmu. Aktivnosti zamrznitve premoženja terorističnih skupin, boj proti pranju denarja, novi varnostnih postopki v letalskem prometu, uporabljajo instrumente prvega stebra. Na drugi strani pa je razširitev pravosodnega in policijskega sodelovanja s tretjimi državami, iniciativa izboljšanja obveščevalnega sodelovanja in izmenjave informacij o terorističnih incidentih, odpira neposredno povezavo med drugim in tretjim stebrom (Saryusz-Wolski, 2002: 60-4).

3.2 SKUPNA EVROPSKA OBRAMBNA POLITIKA

Skupna evropska obrambna politika je v iskanju skupne ocene varnostnih izzivov in ustreznega odziva nanje na temelju določitve potrebnih sistemov, mehanizmov ter instrumentov za uporabo oborožene sile držav ZEU. **Skupna evropska obrambna politika (SEOP)** bi torej pomenila usklajevanje obrambnih politik, pa tudi ukvarjanje s političnimi in vojaškimi vidiki obrambe (nadzor nad orožjem, razoroževanje, izvoz konvencionalnega orožja ipd.). Tej politiki naj bi sledila skupna evropska obramba z združenim poveljevanjem in nadzorom nad oboroženimi silami skupaj z bolj operativnimi vidiki njihove sestave in zmogljivosti. Z določitvijo teh osnovnih elementov SEOP prispeva k razvoju SEVOI. Na političnem področju se v tem okviru spremljajo pojavi ogrožanja evropske varnosti in se skupaj z Natom vzpostavljajo ustrezni varnostni mehanizmi in instrumenti. Nujna je krepitev operativnih zmožnosti in razvoj vojaškega vidika evropske varnosti.

Države članice ZEU so si zastavile dolgoročno perspektivo skupne obrambne politike znotraj EU, ki bi lahko vodila do skupne obrambe združljive z Natom. Postopna integracija ZEU v

EU se je začela aprila 1997, ko je pet članic EU (Nemčija, Francija, Italija, Španija, Belgija in Luksemburg) na medvladni konferenci predstavilo to zamisel. Prva faza vključevanja ZEU v EU naj bi predstavljala dopolnitev Pogodbe o EU (PEU). Zasnovana naj bi bila podlaga SEOP kot del SZVP. V drugi fazi vključevanja naj bi ZEU ostajala pristojna za vojaške akcije EU pri obvladovanju kriz, o katerih bi odločala EU in jih tudi politično nadzirala. V tej fazi naj bi sekretariat ZEU povsem prešel v sekretariat ministrskega sveta EU, od koder bi vodili tudi načrtovanje dejavnosti ZEU in na primer njeno Satelitsko središče.⁷ V tretji končni fazi integriranja naj bi dotedanje pristojnosti raznih organov ZEU povsem prenesle na EU (Grizold in Ferfila, 2000: 264-6).

EU je prisiljena prevzeti bolj odločno globalno vlogo v prihodnosti. Kakorkoli, njena kredibilnost pa primarno temelji na njeni vlogi v Evropi. Problemi vezani na obnovo Balkana in začasno upravo na Kosovu kažejo, da EU ni zmogla vodilne vloge v naporih za stabilizacijo balkanske regije. EU mora še razviti celotno strategijo za regijo, ki naj bi imela svoje mesto znotraj poenotene evropske strukture in integriranja v prihodnosti. Njena globalna vloga se bo razvila le s širjenjem evropskega regionalizma čez njene zgodovinske meje. Določiti mora svoje varnostne interese in razviti SZVP (Gärtner & Hyde – Price & Reiter, 2001: 113-22).

Znotraj EU je teroristični napad na Ameriko povzročili dvome o strategiji, ciljnih, geografskih omejitvah in značaju možnih operacij, vojaških in civilnih sredstvih SEVOP. Čeprav so mnoge iniciative glede protiterorističnega boja bile sprejete predvsem v civilnem delu, pa diskusije v obrambnem delu niso pripeljale do konkretnih sprememb. Soglasje ni bilo doseženo glede dopolnitve petersberških nalog in ni bilo odziva na klic po povečanju porabe denarnih sredstev za SEVOP niti ni bila misija boja proti terorizmu sprejeta kot del SEVOP-a. Laekenska deklaracija o Prihodnosti EU, govori o bistvu delovanja EU kot sile, ki se bori proti vsemu nasilju, vsem grožnjam in drugim skrajnostim ter predlaga posodobljenje petersberških nalog, ki naj bi vključevale vojaške potrebe, geografske omejitve ipd. V zelo spremenjenem strateškem okolju lahko EU odigra pomembno vlogo, zapolni vrzel in veliko prispeva (Rutten, 2002: X).

⁷ V originalu: EU Satellite Centre; Satelitsko središče je pomembno za okrepitev procesa zgodnjega opozarjanja in funkcij kriznega nadzora znotraj koncepta SZVP in še posebej SEVOP. Politični nadzor nad izvajanjem obveznosti s področja SZVP in SEVOP vrši Political and Security Committee.

3.3 SKUPNA EVROPSKA VARNOSTNA IN OBRAMBNA POLITIKA

V nastajanju nove varnostne strukture je eden od najpomembnejših pogojev za učinkovit varnostni sistem sodelovanje različnih ustanov in organizacij z varnostnimi nalogami. V tem pogledu je bil v zadnjih letih dosežen velik napredek. Trenutno obstajajo tri organizacije v Evropi, ki ključno vplivajo na kreiranje novega varnostnega sistema v Evropi in sicer: EU, NATO in OVSE. Evropski varnostni sistem je v veliki meri odvisen ravno od odnosov med temi tremi ključnimi telesi z manjšim vplivom tudi organizacije kot je npr. Svet Evrope. Varnost v Evropi nedvomno zavisi tudi od bilateralnih in drugih multilateralnih sporazumov med evropskimi državami, katerih medsebojni odnosi se že danes bistveno razlikujejo od tistih pred razpadom bipolarne razdelitve sveta (Dell, 1996).

SEVOP ima svoje temelje v opredelitvi s tremi »I«, ki so nujni kritični elementi in sicer: **Improvement** - izboljšanje v zmogljivostih; **Inclusive** – vključuje vse članice Nata, ki niso članice EU in morajo imeti dostop do načrtovanja in njegove priprave; **Indivisibility** – nedeljivost: ne more obstajati bistvena delitev med Natom in SEVOI saj zmanjševanje dela obrambnega proračuna ni zagotavlja uspešnosti reforme in zagotavljanja preskrbe različnih komponent za SEVOI in Nato (Teltschik, 2000: 45-53). Visoki predstavnik EU za SZVP Javier Solana izpostavlja nujnost sklenitve **varnostnega sporazuma med Natom in EU**. Meni, da tisti, ki ne bodo podprli trajne rešitve, bodo prevzeli odgovornost za nezmožnost EU pri uresničevanju misij, ki so nujno potrebne (Solana, 2002).

Combined Joint Task Forces (CJTF's) koncept podpira prakso Nata, da tudi EU uporablja njihovo kolektivno premoženje saj je oblikovan tako, da se prilagaja ad hoc naravi sodelovanja, brez žrtvovanja povezljivosti, učinkovitosti in reakcijskega časa.

Washington Summit communiqué iz aprila 1999 in **Natov nov strateški koncept**⁸ poudarjata, da Nato ostaja zvest kolektivni obrambi, sposoben pa bo tudi novih misij, vključno z učinkovitim prispevkom k preprečevanju sporov in z aktivno udeležbo v kriznem managementu. Communiqué priznava EU sposobnost samostojnega delovanja, sprejemanja odločitev, kjer Zavezništvo kot celota ni udeleženo. Države članice EU bodo morale okrepiti svoje obrambne sposobnosti, še posebej za nove misije ter se izogniti nepotrebnemu

⁸ V originalu: An Alliance for the Twenty-first Century and Washington Summit Communiqué: izdali predsedniki držav in vlad, ki so sodelovali na srečanju Severnoatlantskega sveta v Washingtonu D.C. 24. aprila 1999.

podvajanju. Po Natovem novem strateškem konceptu naj bi se SEVOI razvijala znotraj Nata, vendar v zelo tesnem sodelovanju z ZEU in EU. **Lansirana Defense Capabilities Initiative (DCI)** je namenjena povečanju učinkovitosti prihodnjih multilateralnih misij Zavezništva. DCI naj bi identificirala celotne zmožnosti Nata zaradi odkrivanja potreb in vrzeli (največkrat na strani Evrope) in njihovega izpolnjevanja in zapolnjevanja.⁹ Podpisale so ga vse države članice Nata. Vključuje »non-Article 5 **Crisis Response operations**« s posebnim poudarkom na interoperabilnosti med zavezniškimi silami, in kadar je to mogoče, med zavezniškimi silami in silami držav Partnerstva za mir. Tako so Nato države na osnovi novega strateškega koncepta izjavile svojo pripravljenost za prispevek k preprečevanju sporov in h kriznemu managementu z »non-Article 5. Crisis Response operations« na evroatlantskem področju (Gärtner & Hyde – Price & Reiter, 2001: 129-30).

Evropski povezovalni procesi na področju SEVOP in SEVOI so s helsinškimi sklepi¹⁰ dobili jasno podobo. **Evropa je integrirala ZEU** in pripravila **temelj za ustanovitev evropskega vojaškega korpusa**, ki bo sposoben izvrševati petersberške naloge v letu 2003. EU je odločena razviti svoje avtonomne zmožnosti za mirovne operacije, v katerih Nato kot celota ne bo angažiran, kar naj bi preprečilo podvajanje z Natom in oblikovanje samostojne evropske vojske kot konkurence Natu. Delovanje EU v mirovnih operacijah pa bo podrejeno vodilni vlogi in odgovornosti varnostnega sveta OZN na področju ohranjanja in zagotavljanja miru.

Oblikovanje SEVOP-a, orodja SZVP in optimalnega instrumenta EU za intervencije v kriznih situacijah, je zelo občutljiva in kompleksna naloga, ki jo otežuje dejstvo, da je zelo težko definirati ogroženost, saj se EU ne sooča več z eno samo grožnjo (600 km oddaljena vojska neke države) in ugotoviti potrebe, da bi se nevarnosti ubranili, kolektivna obramba pa je v Evropi mogoča le ob sodelovanju ZDA in Kanade. Za skupne evropske obrambne akcije je nujna organizacijska struktura z nekakšno moderno vojsko, ki bi se lahko upirala modernim grožnjam. To pa je, zaradi nacionalnih občutljivosti, zelo kompleksno institucionalno vprašanje. V petersberških nalogah je treba iti dlje, vključiti proces odločanja o razvoju obrambnih struktur v nadnacionalno sodelovanje, tako da ta del nacionalne obrambe postane sestavni del PEU in prvi korak v smeri SZVP (Adanja, 2002).

⁹ Pregledano je 58 različnih področij vojaških zmožnosti s poudarkom na interoperabilnosti ZDA - EU in znotraj Evrope in tvori projekt **Nato Force Goals 2000**, ki se usklajuje z delom znotraj Evrope in helsinškim EU Headline Goal (Howorth, 2000: 38-9).

¹⁰ Zasedanje Evropskega Sveta v Helsinkih, 11-12 december 1999.

3.3.1 Razvoj in struktura SEVOP

Zgodba o evropski integraciji se začne z obrambo in predvsem z Bruseljsko mirovno pogodbo (1948), ki postane orodje varnostne skupnosti za ohranjanje miru.¹¹ Toda zahteve po suverenosti, raznovrstnost evropskih varnostnih problemov, vključno z zgodnjim ponovnim oboroževanjem Nemčije in potreba po transatlantskem zavezništvu, so onemogočile poskus obrambnega integriranja evropske obrambne skupnosti v zgodnjih petdesetih letih. Skoraj naslednjih petdeset let, je bila obramba v evropskem kontekstu tabu tema. V letu 2001 je EU začela ustanavljati varnostne in obrambne institucije ter hkrati oblikovati trdne cilje razvoja evropskih oboroženih sil. Oba procesa sta bila oblikovana na srečanju Sveta EU v Helsinkih (1999), kot stebra dvojčka skupne evropske varnosti in obrambne politike. EU je začela tudi priprave na strukturen dialog z Natom in ZDA o ključnih zadevah bodoče evropske varnosti. Narava odnosov, na eni strani z EU in na drugi strani med Natom in ZDA, je predmet intenzivnih ugibanj in raznolikih analiz. Nekateri analitiki so mnenja, da sedanji razvoj vodi v razpad zavezništva medtem ko drugi verjamejo, da bo sedanji proces uravnoteženja pripeljal do močnejšega transatlantskega partnerstva (Howorth, 2000: 1).

Integracija zahodne Evrope po drugi svetovni vojni se je koncentrirala na ustanovitev varnostne skupnosti, še posebej na razvoju Evropske skupnosti, sedaj imenovane EU.¹² Karl Deutsch je poudarjal, da v močnem nasprotju z obdobjem med obema vojnama, zahodno evropske države niso več razmišljale o vojni med seboj, zato so začele formirati varnostno skupnost. Jean Monet, eden od arhitektov ES je v letu 1944 zapisal: »Če se države še enkrat zavarujejo ena pred drugo bo ponovno treba izgraditi velike vojske in Evropa bo zopet rojena v senci strahu.« Predhodnik ES, Skupnost za premog in jeklo, je bila ustanovljena iz političnih razlogov. Koncept ni izključno ekonomski temveč je »grand design« nove Evrope. Konec hladne vojne je bil za Evropo velika preizkušnja. Njen namen je bil ostati liberalna demokratična varnostna skupnost. Renacionalizacija varnostne politike se ni zgodila, tako EU počasi napreduje, tudi z upoštevanjem nacionalne varnostne politike. EU kaže skoraj v celoti značilnosti zrele varnostne skupnosti z modelom kooperativne varnosti (Cohen & Mihalka, 2001: 47–9).

¹¹ Zelo hitro po podpisu Bruseljske pogodbe se je kontekst evropske varnosti popolnoma spremenil z začetkom hladne vojne in z rusko grožnjo miru. Postalo je jasno, da evropske "sile" niso bile v stanju zagotavljati lastne varnosti brez podpore ZDA. Npr. Francija je bila v kolonialni vojni v Indokini, Anglija je bila ekonomsko izčrpana, Nemčija je bila v ruševinah (Howorth, 2000: 9).

¹² **EU sedaj sestavljajo trije stebri:**

I.steber, znan kot steber Skupnosti, zajema Evropsko skupnost, Evropsko skupnost za premog in jeklo (ESPJ) in Evropsko skupnost za atomsko energijo (Euroatom). **II.steber** je SZVP. **III. steber** se nanaša na civilno in kazensko pravo ter notranje zadeve.

3.3.1.1 Razvoj SEVOP

ZEU je bila posledica razmišljanja o samostojnejši obrambni politiki Evrope. Zdi se, da je pri tem sicer prevladalo predvsem francosko stališče, da si mora Evropa najprej sama zagotoviti svojo varnost in se izviti ameriškemu pokroviteljstvu, a ta ideja ni nikoli zmagala. Na eni strani so zlasti Britanci ves čas močno poudarjali odločilno ameriško vlogo pri obrambi Evrope pa tudi med članicami ZEU so se dolga leta vodili besedni spopadi o pravi vsebini njenega delovanja. To vprašanje je postalo še bolj občutljivo, ko so se za evropsko obrambno organizacijo začele zanimati tudi vzhodnoevropske države, deloma zato, ker so menile, da bi jim to utegnilo pomeniti bližnjico v Nato, pa tudi zato, ker je bila to nekakšna posredna vstopnica v EU. ZEU je bila mišljena kot edina organizacija, ki je pripravljena voditi »evropske« vojaške akcije¹³ na humanitarnem področju, mirovne operacije in preprečevati spopade med sprtima stranema (Mašanovič, 1999).

Skupno osnovo varnostnih interesov držav ZEU so podpisali obrambni in zunanji ministri v **Programu o evropskih varnostnih interesih 27. oktobra 1987 v Haagu**. Postavljen je bil cilj razviti skladnejšo SEVOI ter sprejeti stališče, da bo združena Evropa več prispevala k Atlantskemu zavezništvu. S tem naj bi države okrepile »evropski steber zavezništva«. Junija 1991 je Svet ministrov ZEU v Luksemburgu izrazil željo, da ZEU ostane del evropskega integracijskega procesa, hkrati pa okrepi svoj prispevek k solidarnosti v Atlantskem zavezništvu.

EU je nastala na temelju Rimske pogodbe, ki so jo podpisale marca 1967 Belgija, Francija, Nemčija, Italija, Luksemburg in Nizozemska. 1973 so se tem državam priključile Danska, Irska in VB; 1981 Grčija, 1986 Portugalska in Španija ter leta 1995 Avstrija, Finska in Švedska. Pogajanja o pridružitvi je 1994 končala Norveška, vendar ni imela potrditve na referendumu. Prošnje za članstvo je oddalo 12 evropskih držav; Turčija, Ciper, Bolgarija, Češka, Estonija, Madžarska, Latvija, Litva, Poljska, Romunija, Slovaška in Slovenija. Decembra 1991 je Evropski svet v **Maastrichtu sprejel Pogodbo o politični uniji ter Pogodbo o ekonomski in monetarni uniji**. Obe pogodbi skupaj tvorita **Pogodbo o EU**, ki je postala veljavna novembra 1993 (Grizold in Ferfila, 2000: 278). S pogodbo o EU je ZEU postala sestavni del razvoja EU in pomeni prelomnico v njenem delovanju. S podpisom dveh Maastrichtskih deklaracij,¹⁴ ki sta postali del PEU, je vzpostavljena osnova ureditve odnosov med EU in ZEU v obdobju 1991-97. V **I. deklaraciji** z naslovom »Vloga ZEU in njeni odnosi

¹³ Gre hkrati za delovanje v vojaških operacijah, kjer se mir vzpostavlja z vojaško silo.

¹⁴ V Maastrichtu so predsedniki držav in vlad EU sprejeli PEU o politični ter gospodarski in monetarni uniji, ki je začela veljati 1. novembra 1993 z ratifikacijo vseh podpisnic.

z EU in Atlantskim zavezništvom« države članice izjavljajo, da se bodo postopoma v več zaporednih fazah razvijale kot obrambna prvina EU v skladu s potrebo po razvoju izvirne SEVOI ter večjo evropsko vlogo pri obrambnih zadevah. Deklaracija določa merila za razvijanje tesnih delovnih odnosov med EU in ZEU. V **II. deklaraciji** se članice EU vabi, da pristopijo k ZEU oziroma se odločijo za status opazovalk, druge evropske članice Nata pa, da postanejo pridružene članice ZEU (Maastricht, 1991).

Pogodba o EU, ki določa, da SZVP vključuje vsa vprašanja, ki se nanašajo na varnost EU, potrjuje, da so petersberške naloge sestavni del SZVP. **Opazovalke v ZEU¹⁵ lahko sodelujejo v pripravah in izvajanju petersberških nalog enako kot polnopravne članice ZEU.** Bistveni dilemi sta, da nevtralne evropske države sprejemajo različna izhodišča za odločanje in sodelovanje v prisilnih vojaških akcijah (Military peace-enforcement); vlade Irske, Finske in Švedske govorijo o dejavnostih, ki imajo podlago v odločitvah Varnostnega sveta OZN in OVSE. Avstrija izvaja akcije prisilnega vzpostavljanju miru tako na temelju OZN, OVSE tudi EU. Za izvajanje vojaških operacij pa bi ZEU morala uporabiti ustrezno infrastrukturo Nata z njegovim soglasjem in soglasjem ZDA (Grizold in Ferfila, 2000: 296).

19. Junija 1992 v Bonnu so se zunanji in obrambni ministri držav članic ZEU, na osnovi maastrichtskih sklepov, potrdili smernice prihodnjega razvoja organizacije. Sprejeli so **Petersberško deklaracijo.**

- V **I. delu** deklaracije (**ZEU in evropska varnost**) so države članice ZEU izrazile podporo pri preprečevanju sporov, urejanju kriz in ohranjanju miru v sodelovanju s takratno Konferenco za varnost in sodelovanje v Evropi (KVSE).
- V **II. delu** deklaracije (**Povečanje operativne vloge ZEU**) za okrepitev operativne vloge ZEU so države članice sklenile, da dajo organizaciji na razpolago svoje konvencionalne vojaške enote za izvajanje vojaških nalog. Sile so znane kot **Forces Answerable to WEU (FAWEU)**. Svet ZEU sprejema odločitev o uporabi teh vojaških enot, sodelovanje v določeni operaciji pa ostaja suverena odločitev držav članic. Te enote prispevajo k skupni obrambi skladno s 5. Členom Washingtonske pogodbe (Nato) in hkrati s 5. členom spremenjene Bruseljske pogodbe,¹⁶ uporablja za **petersberške naloge in sicer:**

¹⁵ Members of WEU: Belgija, Francija, Nemčija, Grčija, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Portugalska, Španija, Velika Britanija. Associate Members: Norveška, Turčija, Islandija. Associate Partners of WEU: Bolgarija, Madžarska, Litva, Latvija, Estonija, Poljska, Romunija, Češka, Slovaška, Slovenija. Observers of WEU: Avstrija, Finska, Švedska, Danska.

¹⁶ PEU je pogodba o ekonomskem, socialnem in kulturnem sodelovanju ter kolektivni samoobrambi, sklenjena v Bruslju 17. marca 1948. Je eden prvih korakov pri graditvi združene Evrope. S spremenjeno Bruseljsko pogodbo je bila leta 1954 ustanovljena ZEU, kjer se Franciji, Veliki Britaniji in državam Beneluxa pridružita še Zvezna republika Nemčija in Italija. Cilj spremenjene Bruseljske pogodbe je bil opremiti ZEU s potrebnimi varnostnimi instrumenti za zagotavljanje evropske varnosti.

humanitarne in reševalne operacije, operacije ohranjanja miru, operacije bojnih sil pri reševanju kriz, vključno z vzpostavljanjem miru. Z delovanjem začne tudi Načrtovalna celica (1993), katere naloge so zapisane v Petersberški deklaraciji, po kateri pripravlja načrte o silah odgovornih ZEU, pripravlja priporočila za potrebe sporazumov glede komuniciranja, nadzora in poveljevanja, vzdrževanje in posodabljanje seznama nacionalnih in večnacionalnih sil, odgovornih ZEU.

- **III. del** deklaracije opredeljuje pravice in dolžnosti evropskih držav, ki so članice EU in Nata, kot tudi prihodnjih članic, opazovalk ali pridruženih članic (Maastricht: 1991).

V **deklaraciji voditeljev držav in vlad** severnoatlantskega sveta, ki je bil na poveljstvu Nata v **Bruslju, 10. in 11. januarja 1994** je bila izražena podpora razvoju evropske varnostne in obrambne identitete, ki lahko v dolgoročnejši prihodnosti vodi k skupni obrambi, združljivi z obrambnim konceptom Nata. Z nastankom SEVOI se bo okrepil evropski steber Atlantskega zavezništva, ki je z utrjevanjem čezatlantske povezave omogoča evropskim zaveznikom, da prevzamejo večjo odgovornost za svojo skupno varnost in obrambo. Nato in EU imata skupne strateške interese. Podprli so tesno in naraščajoče sodelovanje s posvetovanjem na podlagi sprejetih načel komplementarnosti in transparentnosti ter se izrekli o pripravljenosti dati razpoložljiva skupna sredstva Nata, za operacije ZEU, ki jih bodo izvajali evropski zavezniki. Podprli so razvoj ločljivih toda ne ločenih zmožnosti, ki bi lahko ustrezale evropskim zahtevam in bi prispevale k varnosti Atlantskega zavezništva. Boljše evropsko usklajevanje in načrtovanje bosta okrepila evropski steber Atlantskega zavezništva (Anžič, 1997: 1988-9).

Na zasedanju Sveta ZEU v Luksemburgu maja **1994** je bila sprejeta **Kirschberška deklaracija** v se potrdi politični in operativni pomen rezultatov vrhunskega srečanja Severnoatlantskega sveta januarja 1994, ki je odobril načelo, po katerem se lahko kolektivna sredstva in zmožnosti Atlantskega zavezništva uporabljajo za operacije ZEU. Poudarjena je bila pomembnost koordinacije koncepta skupnih združenih namenskih sil (CJTF's) in opredelitve ločljivih toda ne ločenih vojaških sil z Atlantskim zavezništvom. Drugi del deklaracije je posvečen poglobljanju odnosov z državami nekdanjega vzhodnega bloka Bolgarijo, Romunijo, Slovaško, Madžarsko, Poljsko in Baltskimi državami ter njihovem pridruženem partnerstvu. .

Na srečanju Sveta ministrov ZEU v **Noordwijku** na Nizozemskem novembra 1994 so bili z deklaracijo podprti preliminarni sklepi o **oblikovanju SEVOP**. Aktualizirano je bilo vprašanje **vloge ZEU in njenega razvoja v smeri EU kot evropske obrambne**

organizacije. Zavezništvo je izrazilo svojo pripravljenost, da skupno premoženje Nata da na voljo operacijam ZEU, ki jih bodo vodili evropski zavezniki na temelju SZVP. Kot glavni element tega postopka je Nato podprl zamisel o CJTF's, ki bi jih lahko uporabil Nato ali ZEU za evropske potrebe ter bi hkrati prispevale k varnosti Zavezništva. Precejšen del dokumenta je bil tako posvečen ukrepom, ki bi okrepili operativno vlogo ZEU. Bistven pomen pa v tem igra prav izpolnitev koncepta CJTF's.

Lizbonska deklaracija, sprejeta maja 1995 na zasedanju Sveta ZEU je opozorila, da bo graditev združene Evrope nepopolna brez vključitve varnosti in obrambe. Ministri držav članic Nata so poudarili, da zaveznice podpirajo pobude o razvoju mednarodnih operativnih mehanizmov in struktur sil, ki bi okrepile evropski steber Nata. Novo raven sodelovanja predstavlja dialog obeh organizacij pri nadaljnjem razvoju koncepta CJTF's. Evropskim zaveznicam bi omogočili večjo odgovornost pri skupni varnosti in obrambi in hkrati s tem upoštevali pobudo Francije, Italije in Španije o organizaciji kopenskih¹⁷ in pomorskih sil.¹⁸ Te sile bi bile na voljo članicam ZEU in hkrati na razpolago Natu. Ministri so tudi potrdili sprejem dokumenta o hitrih odzivih na humanitarne krize.¹⁹ Sprejeli so, da Satelitski center postane stalno telo ZEU in Inštitut za varnostne študije pa se preoblikuje v akademijo.²⁰

Birminghamska deklaracija iz maja 1996 potrdi sprejeto odgovornost pri skupni varnosti in obrambi Evrope ter zunaj nje, hkrati s krepitvijo čezatlantskih povezav. Uspešno je bila izpolnjena prva faza vaje ZEU »Crisex 95/96«, na osnovi izkušenj katere so Stalnemu svetu naložili nalogo izboljšati koncept sil odgovornih ZEU, ugotoviti možnosti za izboljšanje združene uporabe prvin večnacionalnih sil odgovornih ZEU v skupnih ZEU operacijah, še zlasti njeno interoperabilnost z Natom ter pripravo na petersberške naloge in s tem vlogo ZEU pri ohranjanju miru. Ustanovitev Evropske oborožitvene agencije bi podprlo nalogo oboroževanja.

¹⁷ V originalu: EUROFOR – European Forces - multinacionalne sile sestavljene iz 4. brigad z enotami razpoložljivimi na vpoklic, z različnimi moduli, ki se sestavljajo na ad hoc osnovi.

¹⁸ V originalu: EUROMARFOR – European Maritime Forces - pre-structured, non-permanent force, the composition and structure depends on the mission; they became operational 1997.

¹⁹ V originalu: Emergency responses to Humanitarian Crises: a role for a WEU Humanitarian Task Force.

²⁰ ZEU je razvijala postopke in mehanizme za pripravo, načrtovanje in izvajanje predvsem operacij za podporo miru. V ta namen so bile ustanovljene tri institucije ter vrsta vojaških, politično-vojaških odborov in delovnih skupin:

- **Inštitut za varnostne študije** s sedežem v Parizu, ustanovljen s ciljem razvijati evropsko varnostno identiteto;
- **Satelitsko središče** s sedežem v Torrejonu blizu Madrida, ustanovljen z nalogo izuriti evropske strokovnjake za satelitske fotografije in pridobivanje obveščevalnih podatkov;
- **Načrtovalna celica (Planning Cell)** s sedežem v Bruslju z nalog koordinacije v mirnodobnem in kriznem obdobju (Grizold in Ferfila, 2000: 259-62).

Ministrsko srečanje Nata v Berlinu junija 1996 vzpostavi **koncept skupnih združenih namenskih sil (CJTF's)**, kar je velik korak v smeri procesa zблиževanja Nata in ZEU. Sprejeli so razvoj SEVOI znotraj zavezništva, ki bo s prednostni CJTF's koncepta utemeljen na osnovi zdravih vojaških načel in podprt s primernim vojaškim načrtovanjem učinkovite vojaške sile, ki bo delovala pod političnim nadzorom in strateškim usmerjanjem ZEU (The Nato Summit in Washington in 1999, 2001).

Ostendenska deklaracija je bila sprejeta novembra 1996. Prvič je bila na zasedanju Sveta ZEU prisotna tudi Slovenija. Izraženo je bilo prepričanje, da bo mogoče tudi v Atlantskem zavezništvu oblikovati SEVOI, kar je osnova izoblikovanju učinkovitih vojaških sil, ki bi delovale pod političnim nadzorom in strateškim usmerjanjem ZEU. S tem bo realizirana odločitev o prevzemu lastne odgovornosti za varnost in obrambo v Evropi ter zunaj nje ob hkratni krepitvi evroatlantskega zavezništva. Deklaracija izpostavi, da Nato še naprej ostaja osrednjega pomena za varnost in stabilnost Evrope, ZEU pa se dejavno vključi v njegovo obrambno načrtovanje, saj bi to izboljšalo učinkovitost obeh organizacij (Grizold in Ferfila, 2000: 245-59).

Junija 1997 so v Amsterdamu sprejete dopolnitve PEU, ki se nanašajo na bodočo SZVP:

- Generalni sekretar evropskega sveta prevzame naloge visokega predstavnika SZVP. Ustanovita se oddelka za načrtovanje politike in zgodnje opozarjanje (Policy Planning and early warning Units),
- EU pripravi skupaj z ZEU (eno leto po veljavnosti Amsterdamske pogodbe) načrt za okrepljeno medsebojno sodelovanje,
- petersberške naloge ZEU (človekoljubna in reševalna pomoč, ohranjanje miru, naloge bojnih sil pri reševanju kriz, vključno z vzpostavljanjem miru) se vključijo v PEU.

Mehanizmi odločanja v EU na področju SZVP so medvladni. Splošne smernice določa Evropski svet in vse odločitve, ki jih v tem okviru sprejme Svet ministrov EU, so sprejete soglasno (razen določene odločitve o uresničevanju skupnih akcij). SZVP je celosten koncept, ki pokriva vsa področja zunanje in varnostne politike EU (Grizold in Ferfila, 2000: 287-8). Z Amsterdamsko pogodbo **postaja ZEU integralni del razvoja EU** in jo podpira v obrambnih vidikih zunanje in varnostne politike, pa EU zagotavlja osnovo integriranja v njeno strukturo. Po Kölnu in Helsinkih pa naj bi se v skladu s petersberškimi nalogami ZEU pripravila na podporo kriznega managementa EU.

Decembra **1998 v St. Maloju** (britansko–francoski vrh) je bila izdana skupna deklaracija o evropski obrambi. Več kot 50 let so evropske države v okviru Nata želele zagotavljati svojo obrambno sodelovanje, z občasnimi poskusi vzpostavitve drugih institucij, ki bi ga lahko nadomestile (Svet Evrope, EU). Vedno so se končali s spremembo odnosa Velike Britanije do evropske obrambe in z njenim nasprotovanjem samostojni evropski vojaški obrambi. Vrh v St. Maloju je večkrat obravnavan kot začetek projekta evropske obrambe. Novim možnostim so sledile mnoge deklaracije in predlogi (Rutten, 2001: 8-9).

Luksemburško srečanje zunanjih in obrambnih ministrov ZEU ter obrambni ministrov držav članic **Western European Armament's Group (WEAG)** je novembra **1999** potrdilo svojo pripravljenost neposrednega dostopa do strokovnega znanja kriznega managementa ZEU, odstopili so EU tako sredstva kot zmožnosti, da bi ta lahko prevzela odgovornost, ki se nanaša na skupno evropsko politiko glede varnosti in obrambe in razvila učinkovitejše evropske vojaške zmogljivosti EU na osnovi obstoječih nacionalnih in multilateralnih zmožnosti in s ciljem krepitev evropskega **General Affairs Council (GAC)**, za pripravo meril za uresničitev postavljenih ciljev, vključno s prenosom funkcij ZEU za izpolnitev petersberških nalog. Srečanja so se udeležili tudi obrambni ministri držav članic WEAG. Poudarili so pomembnost ZEU/Nato vaje **Joint Crisis Management Exercise 2000 (CMX/CRISEX/2000)**, ki omogoča ocenjevanje skupnih postopkov kriznega managementa v ZEU vodeni aktivnosti z uporabo sredstev in zmožnosti Nata (Rutten, 2001: 67-9). Nato **Washingtonski vrh 1999** je potrdil svojo pripravljenost graditi na obstoječem Nato-ZEU mehanizmu in pripravljenost omogočiti dostop do opreme in zmožnosti Nata tudi v aktivnostih v katerih se sam ne udeležuje (The Nato Summit in Washington in 1999, 2001).

Evropski svet v **Kölnu junija 1999** sprejme odločitev, da mora EU igrati pomembnejšo vlogo v zagotavljanju evropske varnosti. EU naj bi prispevala potrebna sredstva in vojaške zmogljivosti za uresničevanje **petersberških nalog ZEU, ki se prenesejo v EU**.

Evropski vrh v **Helsinki decembra 1999** da razvoju SEVOP-a jasnejše oblike ter postavi časovne roke za operativno izvedbo s cilji avtonomnega sprejemanja odločitve o vodenju vojaških operacij v odgovor na mednarodne krize, kjer Nato ni udeležen. Javier Solana se na srečanju imenuje za koordinatorja priprav v svoji funkciji Generalnega sekretarja Sveta ministrov in Visokega predstavnika SZVP ter prevzame svoje obveznosti oktobra 1999. Sprejet je dogovor o novih političnih in vojaških telesih EU (Politični in varnostni odbor, Vojaški odbor, Vojaški štab) (Benčina, 2002).

Določen je vojaški **European Union Headline Goal (EUHG)**²¹ z dokumentom sprejetim v okviru »okrepljene SEVOP« in narekuje oblikovanje evropskih oboroženih sil zmožnih izvajanja operacij kriznega managementa. Pomanjkljivosti v evropskih vojaških zmožnostih postanejo zelo hitro vidne tako v Evropi kot v ZDA ter postanejo prioriteta. Dokler vrzeli skupaj z ZDA ne bodo zapolnjene, bo evropska obrambna iniciativa ostala v veliki meri vaja na papirju (Howorth, 2000: 37).

Evropski svet v Santa Maria de Feiri junija 2000 potrdi svojo odločenost o izgraditvi SEVOP-a, ki bo sposoben za vojaška in civilna posredovanja v reševanju morebitnih kriznih žarišč. Identificira mehanizme za sodelovanje tretjih držav v SEVOP-u in določi temeljne elemente nadaljnjih odnosov med EU in Natom.

V Marseillu novembra 2000 so dokončno določene funkcije in potrebna struktura EU, ki zagotavlja državam članicam uresničevanje postavljenih ciljev:

- ZEU je predala odgovornost kriznega managementa EU,
- ostale funkcije in struktura ZEU se združijo do 1. Julija 2001,
- vojaški štab ZEU konča s svojimi aktivnostmi,
- potek konzultiranja ZEU-EU in ZEU-Nato prenehajo,
- policijsko misijo v Albaniji prevzame EU itd.

Države kandidatke podpirajo razvoj celovitejše varnostne politike EU do držav, ki bodo ostale zunaj razširjene EU. Neposredno okolje razširjene EU bo za to institucijo namreč pomenilo nove varnostne izzive (WEU, 2001).

V Bruslju 20. novembra 2000 države članice s svojim sodelovanjem na **Capabilities Commitment Conference**, omogočijo združevanje specifičnih nacionalnih prispevkov, ki ustrezajo vojaškim zmožnostim ciljev postavljenih s strani Evropskega sveta v Helsinkih. Države članice so se zavezale, predvsem v okviru reform znotraj njihovih nacionalnih oboroženih sil, krepiti lastne zmožnosti in izvajati obstoječe oziroma načrtovane projekte z

²¹ **Glavne točke predlagane v Helsinkih so:**

- ustanovitev, do decembra 2003, sil na nivoju korpusa (s približno 15. brigadami ali 50.000-60.000 pripadniki bojnih enot) sposobnih napotiti v 60 dneh z vzdrževanjem vsaj eno leto;
- te sile morajo biti zmožne delovati v paleti petersberških nalog in biti vojaško samozadostne (Command, Control, Information, Logistics, other combat support services and as appropriate, air and naval elements);
- sile so namenjene učinkoviti uporabi v EU vodenih vojaških operacijah, ne glede na to ali operacije podpira Nato, kakor tudi če prispeva k Nato vodenim operacijam (Howorth, 2000: 37-38).

izpolnjevanjem multinacionalnih rešitev, vključno na področju zbiranja resursov (EU Military Structure, 2001).

Evropski svet v Nici decembra 2000 uvede mehanizme konzultacij in sodelovanja evropskih držav članic Nata, ki niso članice EU in držav kandidatk za članstvo v EU pri vprašanjih vojaškega kriznega managementa, vključitev funkcij ZEU v EU ter ustanovi stalna telesa: **Politični in varnostni odbor EU (PSC), Vojaški odbor EU (MC) in Vojaški štab EU (MS)** (Benčina 2002: 9-19).

Oblikovanje stalnih teles EU vzpostavlja stalno izmenjavo mnenj in sodelovanja na področju varnostno obrambne politike, še posebej v razvoju kriznega upravljanja. **Pri reševanju krizne situacije se predvidijo naslednji postopki:**

- **na osnovi odločitve o operaciji lahko vrh EU povabi nečlanice EU k sodelovanju,**
- **ustanovi se ad hoc odbor²² vseh sodelujočih v operaciji,**
- **PSC je odgovoren za izvajanje strategije in politično kontrolo operacije,**
- **operacijo operativno vodi MC.**

Ena izmed možnih oblik operacij oziroma posredovanj na kriznem območju so EU vodene operacije z Nato sredstvi in zmogljivostmi.²³

Evropski svet v Leaknu decembra 2001 sprejme deklaracijo o delni operacionalizaciji SEVOP-a kar pomeni operacionalizacijo nekaterih operacij kriznega managementa. **Evropski svet v Göteborgu 2001** identificira pomanjkljivosti v strukturi do tedaj zbranih sil, potrebe po interoperabilnosti, rotaciji in stopnji pripravljenosti sil ter njihove ključne zmogljivosti.

3.3.1.2 Struktura SEVOP

SEVOP je zgrajen na odnosih, ki se vzpostavljajo med EU in Natom. EU bo vodila operacije z uporabo virov in pomoči Nata in samostojne EU operacije, ki bodo vplivale na obrambno načrtovanje Nata, saj je večina članic Nata tudi članic EU. Izgradnja SEVOP-a zahteva definiranje ustreznih ukrepov za zagotavljanje odločanja, tako avtonomno znotraj EU, kot tudi za sodelovanje z evropskimi državami članicami Nata, ki niso članice EU in slednjimi ter kandidatkami za članstvo v EU. Na teh treh ravneh se vzpostavljajo ustrezne strukture za dialog, informiranje in posvetovanje. Delo v različnih formatih je odvisno od tega ali gre za

²² V originalu: Committee of Contributors

²³ V originalu: Assets and Capabilities

tekoče, rutinsko delo, kjer se bo uporabljal predvsem stalni politični dialog ali za krizno stanje, kjer se bo v **predoperacijski fazi** oblikovala politična odločitev in obravnavale različne operativne opcije. V **operacijski fazi**, tj. fazi izvajanja same EU vodene operacije, pa bo delo potekalo v **ad hoc odboru**, v katerem bodo sodelovale vse države udeleženke operacije. Skupen evropski varnostni in obrambni okvir (SEVOO) predstavlja izbir administrativnih odločitev Sveta za splošne zadeve EU (GAC), političnih platform vsakokratnega predsedništva ter posebnih multilateralnih sporazumov EU. V imenu EU bo sporazume sklepal Svet s šestimi evropskimi nečlanicami EU, ki so v Natu in kandidatkami za članstvo v EU, s katerimi so ustanovljene posebne strukture, ki bodo imele v različnih fazah izvajanja operacij različne vloge.²⁴

- **Ministrski svet** v sestavi zunanjih in obrambnih ministrov naj bi se sestajal vsakih 6 mesecev v vseh treh formatih;
- **Politični in varnostni odbor EU** (PSC²⁵), ki prevzema odgovornost za politično usmeritev razvoja vojaških zmogljivosti pod okriljem Sveta, preučuje krizne razmere in možne odziv EU nanje, izvaja politični nadzor in strateško usmerjanje vojaškega odziva EU na krizo; PSC vodi predsednik EU odbora za politična in varnostna vprašanja. Na odboru se skozi politični dialog in posvetovanja obravnavajo vprašanja SEVOP-a. Odbor se bo srečeval redno, v primeru kriz pa bolj pogosto. Odbor pripravlja predloge za Ministrski svet. Vse države SEVOO lahko predlagajo teme za obravnavo. V **razširjeni sestavi** (15+15) se naj bi srečeval na sestankih posvečenih splošnemu dialogu, posvetovanjem in sodelovanju po vprašanjih SEVOP. V **ožji sestavi** (15+6) se obravnava specifična vprašanja SEVOP-a, ki se tičejo Nata in uporabe pomoči Nata in razvoja skupnih evropskih obrambnih sil. Sestajal se bo bolj pogosto kot odbor v širši sestavi. Pristop sprejet v Helsinkih daje PSC vlogo glavnega usmerjevalca SZVP in SEVOP-a. Igra centralno vlogo (lahko tudi pod predsedstvom generalnega sekretarja, visokega predstavnika SZVP) pri definiranju in nadaljnjem reagiranju EU na krize. Sledi mednarodni situaciji na področjih, ki spadajo v okvir SZVP, pomaga definirati politiko z zbiranjem mnenj za Svet ali na njegovo zahtevo ali po lastni presoji, spremlja izvajanje dogovorjene politike, pregleduje osnutke sklepov GAC, v katere je vpletena, usmerja komiteje v zadevah SZVP, daje usmeritve MC in sprejema njegova priporočila, po potrebi v posamezne zadeve vključuje predsedujočega MS, sprejema informacije, priporočila,

²⁴ Ministrski svet (v sestavah: »15«, »15+6«, »15+15«), Politični in varnostni odbor (»15«, »15+6«, »15+15«), Vojaški odbor (»15«, »15+6«, »15+največ 15«), Vojaški štab («15«), Oddelek za zvezo pri vojaškem štabu (»6«, »15«).

²⁵ V originalu: Political and Security Committee

mnenja odporov za civilne vidike kriznega managementa itd. (EU Military Structures, 2001).

- **Vojaški odbor EU (MC²⁶)** sestavljajo načelniki generalštabov držav članic, ki jih zastopajo njihovi vojaški predstavniki. MC daje priporočila in svetuje PSC o vseh vojaških zadevah v okviru EU, je vir vojaškega svetovanja in forum vojaškega posvetovanja in sodelovanja med državami članicami EU na področju preprečevanja spopadov in obvladovanja kriz. Izdeluje oceno kriznih razmer in njihovih posledic ter tveganj, daje finančno oceno operacij in vaj itd. Vojaško telo se sestaja v širši in ožji sestavi. V širši sestavi rešuje splošna vprašanja vojaškega kriznega managementa, v ožji pa zagotavlja članicam Nata, ki niso v EU neprekinjeno sodelovanje, saj evropske vojaške kapacitete ne bodo samo posledica nacionalnih prispevkov držav, ampak tudi možnosti EU, da uporablja kapacitete Nata. **Države kandidatke za članstvo v EU bodo v MC lahko sodelovale takrat, ko bodo učinkovito prispevale k evropskim vojaškim kapacitetam.** Telo bo imelo svojega predsednika in se bo sestajalo po potrebi, zagotavljalo bo strokovne vojaške nasvete PSC ter Generalnemu sekretarju/ Visokemu predstavniku EU (EU Military Structures, 2001).
- **Vojaški štab EU (MS²⁷)** je vir vojaških strokovnih znanj. Načrtuje, ocenjuje in daje priporočila glede obvladovanja kriz, predloge vojaške strategije ter izvaja sklepe in napotila MC, kateremu **daje tudi strokovno podporo glede ocene razmer in vojaških vidikov strateškega načrtovanja** izvajanja petersberških nalog. Na osnovi usklajevanj z Natom določa in razvršča evropske nacionalne in multinacionalne sile za operacije, ki jih vodi EU. Prispeva k vzpostavitvi in pripravi (vključno z usposabljanjem in urjenjem) nacionalnih in multinacionalnih sil, ki jih države članice dajejo na voljo EU in vzdržuje stike z nacionalnimi vojaškimi štabi in multinacionalnimi štabi enot ter vzpostavlja stalne odnose z Natom, OZN in OVSE (Vah, 2002: 10-3). Vojaški štab sestavljajo častniki, ki jih imenujejo članice EU. Zagotavlja strokovno znanje za potrebe dela Vojaškega telesa ter Generalnega sekretarja/Visokega predstavnika. Ostale države, evropske članice Nata in nečlanice EU ter tiste **kandidatke, ki bodo prispevale svoje sile, bodo lahko v štab imenovale svoje častnike za zvezo**, ki bodo delovali v posebni »Stalni vojaški skupini za zvezo«. Takšna koordinacija je predvidena predvsem za države, ki bodo sodelovale v operacijah EU (SEVOP in sodelovanje Slovenije, 2002).

²⁶ V originalu: European Military Committee

²⁷ V originalu: European Military Staff

3.3.2 Delovanje in cilji skupne evropske varnostne in obrambne politike

3.3.2.1 Delovanje SEVOP

V **nekriznem stanju** sodelujejo v teh strukturah države, ki so v stalnem dialogu s čemer se zagotavlja sodelovanje pri oblikovanju odločitev EU na področju kriznega managementa in se jim omogoča, da prispevajo k izboljšanju evropskih vojaških zmogljivosti.

V **kriznem stanju**, ki obsega predoperativno in operativno fazo pa te strukture dobijo bolj operativno vlogo. **Predoperativna faza** (zgodnja faza krize) bo zahtevala povečano intenzivnost posvetovanj v vseh političnih in vojaških strukturah Skupnega evropskega varnostnega in obrambnega okvira (SEVOO). Pri tem bo posebna pozornost namenjena posledicam odločitev EU na Nato. Ta vprašanja naj bi se reševala v PSC v okviru ožje sestave (15+6). Vojaško telo v ožji sestavi pa bo v tem času analiziralo in pripravljalo različne scenarije in opcije operacij. Šele po sprejetju politične odločitve za določeno vojaško opcijo na ravni petnajsterice bo EU preučila možnost sodelovanja tretjih držav. **Evropske članice Nata, ki niso v EU bodo v akcijah, kjer bodo uporabljene kapacitete in pomoč Nata, lahko sodelovale na podlagi lastne želje, v vseh drugih operacijah pa na podlagi povabila.** S povabilom bodo lahko sodelovale tudi države kandidatke, kot tudi druge evropske države, ki vodijo dialog z EU. Pristanek za sodelovanje povabljenih držav naj bi bil posredovan PSC po predhodnem usklajevanju z vojaškimi strukturami EU v katerikoli fazi operacije. Formalni prispevek tretjih držav bi bil odvisen od procesa dogovarjanja vojaških struktur in ob upoštevanju konkretnih operativni potreb.

V **operativni fazi** naj bi po odločitvi EU o začetku operacije, bil ustanovljen **ad hoc odbor sodelujočih držav**, ki naj bi deloval po sledečih principih:

- vse sodelujoče države v operaciji imajo enake pravice in obveznosti pri planiranju in vodenju operacije,
- vse države morajo prispevati finančna sredstva za proračun skupnih stroškov operacije po posebni formuli,
- proces dogovarjanja se mora zaključiti preden se začne operacija.

Sodelujoče države prispevajo pomemben delež v obliki vojaške sile vključno z logističnimi in drugimi uslugami. Ad hoc odbor sodelujočih je optimalno sestavljen iz 15. članic EU, 6. članic Zaveznitva, ki niso članice EU in drugih držav, ki prispevajo k operaciji. V tem odboru so vključeni tudi vojaški predstavniki. Odbor vodi predsednik PSC, ki hkrati opravlja

vsakodnevne naloge. PSC ostaja odgovoren za politični nadzor in strateško vodenje operacije. Sklep o končanju operacije naj bi sprejel Ministrski svet petnajsterice na podlagi posvetovanj z udeleženiimi državami v Odboru sodelujočih držav (SEVOP in sodelovanje Slovenije, 2002).

3.3.2.2 Cilji SEVOP

Osnovni koncept SEVOP je vzpostavitev učinkovitega sistema kriznega managementa in sicer na štirih generičnih področjih:

- **EVAKUACIJA CIVILNEGA PREBIVALSTVA V KRIZNIH SITUACIJAH,**
- **HUMANITARNA POMOČ PRI NARAVNIH IN DRUGIH NESREČAH,**
- **OPERACIJE V PODPORO MIRU IN**
- **VZPOSTAVLJANJE MIRU MED STRANEMA V SPOPADU.**

EU na temelju izgradnje kapacitet vojaške oborožitve²⁸ EU krepi svojo kredibilnost kot politično-varnostni dejavnik. Na Evropskem vrhu v Helsinkih decembra 1999 je bilo odločeno, da bo do leta 2003 ustanovljena enota **European Rapid Deployment Force** za hitro posredovanje v evropskih krizah, v velikosti od 50.000 do 60.000 vojakov. EU naj bi o posredovanju v krizah, v katerih ne posreduje Nato, odločala avtonomno. PSC in MC predstavljata skupaj z vojaškimi strokovnjaki nukleus vojaškega štaba. Vojaška oborožitev ostaja v rokah neodvisnih nacionalnih držav in ne pod združenim poveljstvom ene države.

Na vrhu v Kölnu in Helsinkih 1999 se evropski voditelji zavežejo k podpori izboljšanja združenih evropskih vojaških zmožnosti za obravnavanje regionalnih varnostnih izzivov v skladu s nalogami opredeljenimi v Petersberški deklaraciji iz leta 1992, ki se razprostirajo od humanitarnih in reševalnih misij, do ohranjanja miru, vzpostavljanja miru ter bojnega kriznega managementa. Jasno je, da to lahko spodbudi spremembo v strateškem pogledu držav EU, ki jih navaja na razmišljanje o širših evropskih interesih, ki so pod vplivom globalnih osnov. Nujnost pa je, da EU razvije svojo vojaško oborožitev in uredi sodelovanje z Natom (Gärtner in drugi, 2001: 113-23).

²⁸ OCCAR (fr.) je organizacija ustanovljena za združeno sodelovanje pri oboroževanju in je odziv na globalizacijo vojaške industrije. Sodelovanje pri enem od večjih projektov je pogoj za članstvo. Članice so Velika Britanija, Francija, Nemčija in Italija, na članstvo pa čakajo Španija, Belgija, Nizozemska. Odločitev o članstvu se sprejme na ravni vseh vlad članic, ki jo ratificirajo parlamenti.

Na zasedanju Evropskega sveta v Santa Maria de Feiri **2000** so definirani konkretni cilji ter določena merila v smislu vojaških zmožnosti (vojaških sil) za **realizacijo EUHG** in sicer tako na vojaškem kot tudi na civilnem področju. Identificirani so mehanizmi vključevanja in sodelovanja držav članic Nata, ki niso članice EU in držav kandidatk za članstvo EU. Poleg tega so oblikovani elementi za odnose med EU in Natom ter potrebe opredeljene v »Capability Catalogue«.

Vojaški cilji zadevajo ustanovitev enote za hitro posredovanje s 50.000 do 60.000 vojaki z možnostjo uporabe v 60 dneh za čas 12. mesecev na kateremkoli kriznem območju v Evropi in izven nje. Enote bi bile pripravljene za izvajanje petersberških nalog izhajajočih iz Petersberške deklaracije ZEU (1992).

Petersberške naloge vključujejo:

- humanitarne operacije,
- reševalne operacije,
- misije ohranjanja miru (peacekeeping),
- naloge oboroženih (bojnih) sil pri reševanju kriz, vključno z vzpostavljanjem miru (peacemaking) – vojaški in civilni krizni management,
- poleg teh nalog vključujejo tudi možnost izvajanja evakuacije ljudi iz kriznih žarišč in zagotavljanje varnosti ter podpora humanitarnim organizacijam pri pomoči beguncem in pri vzpostavljanju civilne oblasti. Ta definicija pokriva tudi preprečevanje sporov (conflict prevention), kjer lahko skupne evropske sile preprečijo izbruh konflikta in ustvarjajo razmere, kjer lahko spor rešijo po mirni poti (Sodelovanje RS pri uresničevanju vojaškega cilja v okviru SEVOP, 2002).

Civilni cilji zadevajo policijske sile za zagotavljanje pravne države, učinkovite državne uprave in civilne zaščite. Prva, sicer neformalna konferenca poveljnikov nacionalnih policijskih sil²⁹ je bila 10. maja 2001 v Bruslju. **EUHG za policijske sile** je bil določen v Feiri in naj bi zajemali 5.000 pripadnikov policijskih sil, od katerih naj bi bilo do leta 2003 za hitro posredovanje (reakcijski čas 30 dni) pripravljenih 1.000. Ustanovljena je tudi policijska enota pri sekretariatu Sveta, kot del policijsko-vojaške (Pol-Mil) strukture SEVOP-a. Vodenje bo prepuščeno visoko strokovnemu pripadniku policijskih sil z izkušnjami v mednarodnih operacijah. Policijske sile imajo pomembno vlogo v upravljanju kriz na Balkanu. Približno

²⁹ V originalu: Conference of National Police Commissioners on EU Member States Police Capabilities for International Crises Management.

3.500 pripadnikov policijskih sil držav članic EU je že napotenih v različne mednarodne misije po svetu (Rutten, 2002: 1-3).

Evropski svet med drugim sklene, da EU doseže zastavljen vojaški cilj do leta 2003, kot to nalagajo sklepi iz Helsinkov. Na konferenci za zbiranje prispevkov v vojaške zmogljivosti članice EU predložijo prve nacionalne prispevke. Za to je bilo treba oblikovati tudi mehanizme, s katerimi bi vrednotili napredek pri uresničevanju vojaškega cilja. Identificirana načela in oblike sodelovanja tretjih držav so omogočila, da se je povabilo za prispevek v vojaške zmogljivosti nanašalo tudi na tretje države.

Reševanje vprašanja odnosov med EU in Natom je bilo podprto z načeli, ki urejajo posvetovanje z Natom o vojaških zadevah in modalitetah razvoja EU-Nato odnosov predvsem na štirih področjih: varnostne zadeve, ciljne vojaške zmogljivosti,³⁰ dostop EU do Natovih zmogljivosti in definiranje stalnih oblik konzultacij (Sodelovanje RS pri uresničevanju vojaškega cilja v okviru SEVOP, 2002).

3.3.2.3 Omejitve SEVOP

Pri vzpostavitvi učinkovitega sistema kriznega managementa se EU srečuje z različnimi omejitvami kar pomeni, da bo za realizacijo potrebnega več časa kot bi si ustvarjalke nove varnostne in obrambne politike želele.

Omejitve SEVOP so predvsem sledeče:

EU nima praktičnih izkušenj v vodenju kriznih operacij³¹ niti lastnih »Rules of engagement«, prevzem Natovih pa zahteva sklenitev varnostnega sporazuma, ki naj bi zajemal tudi dogovor o uporabi Natovih operativnih zmogljivosti in zmogljivosti za operativno načrtovanje in vodenje. Ideja o Rapid Reaction Elements (RRE's) bo izredno težko izvedljiva brez sodelovanja Nata. Gre za prizadevanje EU, da bi znotraj EUHG zagotovila nekaj »elementov« za zelo hitro posredovanje,³² ki bi bili v stalni pripravljenosti in bi lahko svojo namestitev na kriznem področju zagotovili v treh do sedmih dneh. Ideja je izšla iz dejstva, da je velik del zmogljivosti, ki so jih države najavile na konferencah za zbiranje vojaških zmogljivosti že v uporabi oziroma že nameščenih.³³ Čeprav se EU zaveda, da je takšna ideja »hitrih elementov«

³⁰ V originalu: Capability military goals

³¹ V originalu: Crisis response operations

³² Četudi bi posamezne države lahko zagotovile le 1 helikopter ali vod vojakov.

³³ V originalu: Deployed

izredno težko izvedljiva, se pogovori na to temo nadaljujejo. Oblikovanje RRE's bi doprineslo k evropskim prizadevanjem za okrepitev svoje vloge v evropski varnosti.

- Vojaška uporaba zgolj evropskega stebra Nata je tehnično nemogoča brez uporabe nekaterih zmogljivosti ZDA. Odvisnost EU od ZDA ostaja.
- V EU še nima mehanizmov za zagotavljanje materialnih sredstev, potrebnih za delovanje, za delitev stroškov, nezadostne so tudi zmogljivosti za premeščanje ali hiter prevoz enot. Problemi se nahajajo tudi v različnih pogledih do strateškega vodenja, obrambnega in vojaškega načrtovanja, organizacije dela in postopkov komuniciranja med kontingenti.
- EU se bo morala lotiti boljše izrabe obstoječih obrambnih virov. V zadnjih letih je naraščanje tehnološke vrzeli med ZDA in evropskimi zaveznicami vse bolj očitno. Če seštejemo vse obrambne proračune članic EU, pridemo do 60% ameriškega. Neracionalno trošenje pretežno izhaja iz načela nacionalne suverenosti in samozadostnosti na obrambnem področju. Zaradi tega bodo v prihodnje napori v okviru SEVOP-a usmerjeni tudi na združevanja virov (Frlec, 2001). ZDA bi morale pomagati s prenosom tehnologije in organizacijsko prilagoditvijo, če bi se želele razbremeniti v iskanju varnostnega ravnotežja v evropskem prostoru.
- Turčija še vedno poskuša blokirati proces SEVOP (nasprotuje uporabi Natovih zmogljivosti v EU), saj nima enakega statusa kot ga je imela v ZEU, ko so bili predstavniki turške vojske prisotni v poveljstvu. Pri Turčiji je še vedno dilema glede Cipra in možnost posredovanja EU v cono turškega interesa (Ciper in Zakavkazje). V Atenah zatrjujejo, da dokument s katerim je ameriško-britanska diplomacija zagotovila, da evropskih sil za hitre posege ne bodo uporabili na strateškem območju Turčije, ni sprejemljiv. Turčija, ki želi zavarovati politične interese na območju spora z Grčijo, zavrača vsako spremembo kompromisa. Z julijem 2002 je v svetu za obrambno politiko vodilno vlogo za 12 mesecev prevzela Grčija, zato ni pričakovati napredka pri vzpostavljanju varnostne in obrambne politike (Mašanovič, 2002). Turčija, članica vojaškega zavezništva, ne pa tudi EU, zahteva pravico do soodločanja pri načrtovanju intervencij. Temu se upirajo Grki. V štabu Javierja Solane, visokega predstavnika EU za zunanjo politiko, vlada prepričanje, da bi se nasprotniki ob Bosporju odpovedali svojim pridržkom, če bi Washington to izrecno zahteval. ZDA pa si kaj takega ne prizadevajo (Gärtner & Hyde – Price & Reiter, 2001: 126-8).

Samostojna varnostna in obrambna politika Evrope napreduje prepočasi. Obstaja nevarnost, da bo ambiciozni projekt vojske EU spodletel, še preden bo zares stekel – tudi zaradi

zavlačevanja v Washingtonu. Že to jesen, tako so marca 2002 sklenili predsedniki 15. držav in vlad na vrhu EU v Barceloni, naj bi enote EU prvič posredovale v Makedoniji (Jantarna lisica³⁴) in tam zamenjale mirovne sile Nata. Makedonska vlada je sicer oddala prošnjo Natu, da ta izvaja operacijo še v letu 2003, kar daje EU dodaten čas. Od leta 2003 naj bi bila vojska EU z do 60.000 možmi sposobna za enoletna posredovanja. Njeno vodstvo pa je odvisno od načrtovalnih in poveljniških kapacitet Nata.

Ameriški zunanji minister Colin Powell je potrdil, da se lastne vojaške zmogljivosti EU implicirane v logiki evropske integracije in da bi lahko v Evropi razbremenile ZDA. Temu pa še vedno močno ugovarja Donald Ramsfeld. Že februarja leta 2001 je ameriški obrambni minister napadel idejo o vojski EU, saj je mnenja, da bi njeno oblikovanje utegnilo zmanjšati Natovo učinkovitost, ga destabilizirati in s tem skaliti čezatlantske odnose. Nasprotuje tudi sporazumu med EU in Natom, ki naj bi EU pri njenih operacijah zagotavljal dostop do Natovega osebja in sredstev. Zaveznitvo, po besedah ameriškega poslanika pri Natu Nicholasa Burnsa, ni »zaboj z orodjem« iz katerega bi Evropejci lahko po mili volji jemali kar potrebujejo.

Komisar EU za zunanje odnose Chris Patten se je pritoževal zaradi teženj ameriške vlade po »brezobzirnem uveljavljanju nacionalnih interesov, pri katerem drugim vsiljujejo lastno voljo in zavračajo obveznosti onkraj lastnih meja, ki bi utegnile škoditi njihovemu manevrskemu prostoru«. Zato se Washington tudi upira ratifikaciji sporazuma o zamrznitvi jedrskih poskusov, prepovedi protipehotnih min, mednarodnemu sodišču za vojne zločine in Kjotskemu protokolu (Der Spiegel, 2002). Novi izzivi za Nato ležijo onstran njegovega teritorija v mednarodnem terorizmu, širjenju orožja za masovno uničevanje, v prekinitvah v dobavljanju nafte ter v nestabilnostih ob Natovem južnem in vzhodnem boku. Ker ti izzivi ne predstavljajo neposredne grožnje teritoriju Nata je bodočnost Nata bolj kot v teritorialni obrambi prej v strukturalni transformaciji v zaveznitvo kriznega managementa (Gärtner & Hyde – Price & Reiter, 2001: 126-8).³⁵

³⁴ Za prevzem Nato operacije v Makedoniji **Jantarna isica**³⁴ so s strani EU opredeljeni pogoji in sicer: zaprosilo (vabilo) Makedonije, volitve in varnostni sporazum z Natom. Priprave nanjo bi bile za EU pomemben praktičen preizkus političnih in vojaških struktur na področju kriznega managementa. Z vojaškega zornega kota omenjena operacija ne predstavlja posebnega zalogaja (do 700 vojakov). Njena pomembnost je predvsem politične narave (Kocbek, 2002 c).

³⁵ Natove zmožnosti so še vedno pogojene z mobiliziranjem velikega števila oboroženih sil poslanih za obrambo pred večjimi napadi v Centralni Evropi, ne pa za hitro delovanje in podporo omejenim silam, usposobljenim in opremljenim za specifičen del kriznega managementa ali misije ohranjanja miru.

3.4 VOJAŠKE SILE EVROPSKE UNIJE

3.4.1 Operativne zmogljivosti ZEU

Vojaške sile ZEU so sestavljale sile držav članic, za podporo preprečevanju sporov, v mirovnih operacijah pa so svoje sile prispevale tudi države pridružene članice, opazovalke in pridružene partnerice ZEU. Sile na razpolago ZEU nimajo stalne poveljniške strukture, večino teh sil pa je mogoče sestaviti po modularnem načelu glede na potrebe. Države namenijo te sile ZEU po konceptu **Forces answerable to WEU (FAWEU)**. Večina teh sil lahko deluje tudi v okviru Nata. Na vrhunskem sestanku Nata v Bruslju 1994 so se ZDA strinjale, da lahko Natovo infrastrukturo (npr. strateško premeščanje sil) uporablja ZEU za izvajanje evropskih obrambnih operacij, v katerih ZDA in Kanada ne bi hoteli sodelovati. To je bilo možno od sprejetja koncepta skupnih združenih namenskih sil (Combined Joint Task Forces) na sestanku Nata v Berlinu 1996 (Grizold in Ferfila, 2000: 266-7, 292).

ZEU je tako imela na razpolago tri vrste sil:

Tabela 3.1: Operativne zmogljivosti ZEU

Vir: Grizold in Ferfila, 2000: 267-9.

<p style="text-align: center;">1. VEČNACIONALNE FORMACIJE</p> <p>Predstavljajo najpomembnejše in najbolj operativno sposobne sile, ki jih sestavljajo naslednje formacije:</p>	<p>EVROPSKI KORPUS (EUROCORPS³⁶)</p> <p><u>Države</u>, ki prispevajo enote: Francija, Nemčija, Belgija, Španija, Luksemburg.</p> <p><u>Primarni namen</u>: delovanje pod okriljem ZEU, obstaja tudi sporazum za delovanje pod okriljem Nata.</p> <p><u>Lokacija poveljstva</u>: Strasbourg, Francija</p> <p><u>Število pripadnikov</u>: približno 60.000</p> <p><u>Struktura</u>:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ 1 mehanizirana divizija – Poveljstvo v Saivu, Belgija▪ 1 tankovska divizija – poveljstvo v Sigmaringnu, Nemčija▪ 1 mehanizirana divizija – poveljstvo v Burgos, Španija▪ 1 oklepna divizija (francoska) – poveljstvo v Baden-Badnu, Nemčija
---	--

³⁶ Ustanovljen maja 1992. Nato in ZEU (forces answerable to WEU – FAWEU) lahko uporabljajo EUROCORPS. Pomembna vaja usposabljanja interoperabilnosti, operativnih postopkov in projekcije sil (operational procedures and force projection) CRISEX je bila ocenjena pozitivno. Prva misija, sestavljena iz 150. štabnih častnikov, je bila poslana kot okrepitev v SFOR HQ v Sarajvo (ne kot Eurocorps) julija 1998. Aprila 2000 je SACEUR odločil, da je Eurocorps pripravljen za prevzem jedra KFOR HQ (V originalu: become answerable operationally to SACEUR and politically to the NAC (Rutten & de Wijk, 2000: 74-5).

VEČNACIONALNA DIVIZIJA (CENTRAL)

Države, ki prispevajo enote: Velika Britanija, Belgija, Nizozemska, Nemčija.

Primarni namen: delovanje pod okriljem Nata, obstaja tudi sporazum za delovanje pod okriljem ZEU.

Lokacija poveljstva: Monchengladbach, Nemčija

Število pripadnikov: razpolaga s približno 200 helikopterji za različne namene.

Struktura:

- 1 padalska brigada – poveljstvo v Leuvenu, Belgija
- 1 zračnodesantna brigada – poveljstvo v Oldenburgu, Nemčija
- 1 zračnomobilna brigada – poveljstvo v Colchestru, V. Britanija

BRITANSKO-NIZOZEMSKA AMFIBIJSKA ENOTA

Države, ki prispevajo enote: Velika Britanija, Nizozemska.

Število pripadnikov: približno 6.000 pripadnikov z ustrezno podporo.

Struktura: enote Velike Britanije ustrezajo približno velikosti brigade, enote Nizozemske pa velikosti bataljona.

EUROPEAN MARITIME FORCE (EROMAFOR)

Države, ki prispevajo enote: Francija, Italija, Španija, Portugalska.

Primarni namen: primarno namenjena delovanju pod okriljem ZEU.

Lokacija poveljstva: Formacija ni stalno delujoča, poveljniki z enoletnim mandatom se izmenjujejo med sodelujočimi državami, sile v to formacijo države prispevajo na podlagi potreb in dogovora.

Struktura: Vsebuje pomorske in amfibijske desantne enote. Tipična struktura enote: 1 letalonosilka, 5-6 spremljevalnih ladij, 1 desantna enota do velikosti brigade, več amfibijskih in oskrbovalnih plovil, glede na potrebe, po potrebi še patroljne ladje, minolovci in podmornice.

EUROFOR (RAPID DEPLOYMENT FORCES)

Države, ki prispevajo enote: Francija, Španija, Portugalska.

Primarni namen: Primarno namenjena delovanju pod okriljem ZEU.

Lokacija poveljstva: Firenze, Italija

Struktura: Sile se modularno sestavijo po potrebi in so velikosti do 1 lahke divizije.

NEMŠKO – NIZOZEMSKI KORPUS

Države, ki prispevajo enote: Nemčija, Nizozemska.

Lokacija poveljstva: Munster, Nemčija

Število pripadnikov: skupaj približno 40.000

Struktura:

- 1 mehanizirana divizija – poveljstvo v Schaarsbergenu, Nizozemska;
- 1 oklepna divizija – poveljstvo v Hannovru, Nemčija

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brigada za podporo – v Eibergenu, Nizozemska <p>ŠPANSKO-ITALIJANSKA AMFIBIJSKA ENOTA</p> <p><u>Države</u>, ki prispevajo enote: Španija, Italija.</p> <p><u>Primarni namen</u>: Primarno namenjena pod okriljem ZEU, obstaja tudi sporazum za delovanje pod okriljem Nata</p> <p><u>Lokacija poveljstva</u>: ni skupnega poveljstva</p> <p><u>Struktura</u>: nima stalne strukture in se modularno organizira po potrebi.</p>
2. DRUGE NACIONALNE SILE	ZEU vodi datoteko enot in drugih zmogljivosti, ki so jih tako države članice kot pridružene članice, opazovalke in pridružene partnerice pripravljene prispevati za izvajanje podpore preprečevanju sporov in mirovnim operacijam v okviru petersberških nalog ZEU.
3. SILE IN ZMOGLJIVOSTI NATA	V skladu z dogovori se lahko ZEU v izvajanju svojih dejavnosti opre tudi na sile in zmogljivosti Nata, kar poleg enot vključuje tudi uporabo komunikacijskih sredstev poveljniške infrastrukture, transporta itd.

Vodilne evropske države so na temelju spoznanj iz Natove vojaške operacije na Kosovu od marca do junija 1999 okrepile prizadevanja za oblikovanje avtonomne evropske obrambe ter v tem okviru spodbudile proces postopnega stapljanja ZEU v EU. Enote so bile namenjene za petersberške naloge. Obstaja možnost v prihodnosti aktiviranja teh, vendar se o tem še ne razpravlja.

3.4.2 Formiranje vojaških sil EU

Konferenca za najavo sil³⁷ je potekala v **Bruslju novembra 2000**. Bila je prvi korak konkretnega sodelovanja EU in tretjih držav pri oblikovanju skupnih evropskih sil. Izdelan je bil **Katalog sil³⁸** z najavljenimi nacionalnimi prispevki. Države članice EU kot njihove kandidatke so zbrale več kot 100.000 vojakov, 400 letal in več kot 100 ladij. S tem je bila presežena vsota določena s sklepi iz Helsinkov. **Republika Slovenija je predstavila uradna stališča do SEVOP in napovedala prispevek Republike Slovenije k evropskim vojaškim zmogljivostim.**

³⁷ **The Force Generation Conference** je imela cilj identificiranja ne samo sedanjih tudi prihodnjih vrzeli. Kako jih prepoznavati? Znotraj katerega koncepta strateškega načrtovanja (Howorth, 2000: 72)?

³⁸ V originalu: Force Catalogue

Konferenca za izboljšanje zmogljivosti³⁹ (CIC) je potekala v Bruslju novembra 2001 v organizaciji belgijskega predsedstva EU. Ta konferenca naj bi prinesla popolnitev vrzeli v zbranih silah. CIC konferenca je v dokumentu **Capabilities Improvement Chart** jasno pokazala na dosežene rezultate in na področja, na katerih je nujen napredek. EU članice so iz liste tridesetih »other remaining Shortfalls⁴⁰« izbrale 27 najpomembnejših.

Junija 2002 je potekalo **srečanje ES v Göteborgu** kjer je švedsko predsedstvo dalo prednost nadaljnjemu razvoju vojaških in civilnih (policijskih) zmogljivosti, da bi dosegli načrtovane cilje v letu 2003. Skladno z mandatom, ki ga je ES v Nici naložil Švedski, so bile vzpostavljene stalne strukture kriznega managementa. Švedsko predsedstvo je začelo tudi z razvojem in **vrednotenjem procedur kriznega managementa**. Vzpostavljene so bile oblike sodelovanja med EU in Natom.

Na temelju prispevkov, ki so jih države članice EU in tudi kandidatke za članstvo v EU prijavile za potrebe oblikovanja skupnih evropskih sil novembra 2000, bilateralnih posvetovanj s kandidatkami marca 2001, neformalnega sestanka ministrov za obrambo maja 2001 in na temelju dela, ki so ga opravila zdaj že delujoča politična in vojaška telesa pri pregledovanju prijavljenih prispevkov, so bile identificirane dodatne potrebe po silah, ki naj bi popeljale skupne evropske sile do cilja belgijskega Predsedstva tj. operativnosti do konca leta 2001 (Ministrska konferenca EU, 2001).

Kot pomanjkljiva so bila izpostavljena tri področja:

- **strateški transport** - EU si ne more sama zagotoviti prevoza na velike razdalje. Evropsko transportno letalo bo na voljo v letih 2008-10 in bo prineslo rešitev te pomanjkljivosti. Oblikovati je potrebno enotno evropsko poveljstvo za zračni transport;
- **obveščevalna zagotovitev** – določitev postopkov povezovanja nacionalnih izvidniških satelitov v skupno zmogljivost EU;
- **postopki poveljevanja** – izogibanje podvajanju integrirane vojaške strukture Nata (Bornemann, 2002).

³⁹ CIC - Capabilities Improvement Conference

⁴⁰ Shortfalls (primanjkljaji), identificirani z Natovo Defense Capabilities Initiative (DCI) naj bi vlade držav članic EU zavzeto odpravljale. DCI od evropskih članic zahteva povečanje izdatkov za modernizacijo njihovih vojaških sistemov. Brez dodatnih sredstev, bodo EUHG sile brez pomoči ZDA in Nata lahko angažirane le za skromne petersberške naloge. Kot je izjavil upokojeni angleški načelnik generalštaba general Sir Charles Guthrie, da šibka Evropa, ki ne more skrbeti za svoje varnostne interese je bolj škodljiva transatlantskim odnosom kot močna Evropa z večjim vplivom na proces odločanja, ki bi ga spremljal večji vojaški prispevek k zvezi (Heisbourg, 2002: 15).

V odnosu do vojaške poveljstvene strukture v operacijah kriznega managementa EU ni dvoma, da bo EU imela dostop do strateškega nivoja poveljstva (operation HQ) in operativnega nivoja poveljstva (theatre or force HQ) Nata. Nato poveljstvo bo na razpolago za operacije z Natovimi sredstvi, tudi z uporabo CJTF's (Combined Joint Task Forces) koncepta. Dodatno bodo uporabljena ustrezna nacionalna ali multinacionalna poveljstva – predvsem za avtonomne EU operacije (Teltschik, 2000: 58-9).

Švedsko predsedstvo je opozorilo na reševanje pomanjkljivostim EUHG v strukturi do tedaj zbranih sil:

- na temelju analize pomanjkljivosti je predsedstvo predvidelo nov poziv državam članicam, da pregledajo svoje zmogljivosti in najavijo načrtovane projekte, nacionalne ali mednarodne, za odpravljanje identificiranih pomanjkljivosti,
- potrebe po (dodatnih) operativnih in strateških zmogljivostih so bile analizirane in identificirane, posebno potrebe po interoperabilnosti,⁴¹ rotaciji in stopnjah pripravljenosti sil ter ključne zmogljivosti kot so C3I,⁴² ISTAR,⁴³ strateški premik in logistika,
- sestavljen je bil seznam sil in zmogljivosti razpoložljivih EU do konca leta 2001.

Ministrska konferenca držav članic EU in držav kandidatk za EU (EU+15), ki je potekala v Bruslju dne 20.11.2001, je temeljila predvsem na dosežkih švedskega in programu belgijskega predsedovanja. Švedsko predsedstvo je uspelo uresničiti nekatere od zadanih ciljev na področju SEVOP-a in sicer je določilo konkretne cilje tudi za civilne vidike kriznega managementa, ki naj bi jih dosegli do leta 2003 s prostovoljnimi prispevki. V Svetu za splošne zadeve in sekretariatu so bila vzpostavljena stalna politična in vojaška telesa. Oblikovani so bili temelji za drugo konferenco za zbiranje vojaških in policijskih zmogljivosti v času belgijskega predsedstva. Prav tako je bil dosežen napredek pri vzpostavljanju stalnih oblik sodelovanja z Natom. Zaživele so oblike posvetovanja in sodelovanja s članicami Nata, ki niso članice EU, z drugimi kandidatkami za članstvo v EU, Kanado in drugimi morebitnimi partnerji (Rusija, Ukrajina).

Operacija na Kosovu je bila v mnogih pogledih test zmožnosti vojaške sile današnjega dne delovati v spremenjenem varnostnem okolju. Nekoč je bila za obrambo Evrope nujna težka oborožitev, danes pa potrebujemo visoko mobilne sile. Nekoč je bila tehnologija v pomoč

⁴¹ V slovenskem jeziku: povezljivos

⁴² C3I - Command, Control, Communication and Information System

⁴³ ISTAR - Intelligence, Surveillance, Target acquisition, Reconnaissance

Nato članicam za uspešno sodelovanje, danes hitrost tehnoloških inovacij grozi, da bo katera od njih zaostala. Teh izzivov so se države članice Nata lotile v **Defence Capabilities Initiative**. Definirane so pomanjkljivosti Natovih vojaških zmožnosti, ki jih je treba izpopolniti. Ni pa znosno prositi ZDA, da še naprej nase prevzemajo neproporcionalni del stroškov in bremen s katerimi obravnavajo varnostne izzive Evrope. V 21. stoletju bodo morale države EU igrati močnejšo vlogo v partnerstvu z ZDA. Prednosti izboljšanih obrambnih zmožnosti Evrope so prednost tudi za ZDA. Izboljšanje evropskih vojaških zmogljivosti je win-win situacija, zato Natova nova poveljstvena struktura dovoljuje evropsko vodenim operacijam uporabo Natovih zmogljivosti in sredstev. Transatlantski odnosi zrcalijo odnose in zahteve 21. stoletja (Teltschik, 2000: 9-12).

Interes ZDA za uspešen razvoj SEVOP temelji predvsem na sledečih izhodiščih:

- ZDA bodo razbremenjene nekaterih bremen obrambe v Evropi, saj po koncu hladne vojne zmanjšuje svoje obrambne zmogljivosti za primere napada na evropske zaveznike,
- vzpostavljajo se dodatne možnosti reagiranja na različne varnostne situacije izven Evrope. Močnejša in neodvisna Evropa bo pripravljena uporabiti svoje sile za ohranjanje miru ali vzpostavljanje miru izven Evrope,
- Evropa bo sposobna pravilnega ovrednotenja novih groženj miru vključno s tistimi z uporabo orožja za masovno uničevanje, terorizmom in etničnimi, verskimi ter rasističnimi spori,
- zmanjšal se bo odpor do prevlade ZDA v Natu, saj bo Evropa z večjim prispevkom k varnosti pridobila tudi večji vpliv,
- odpadle bodo zadnje ovire francoskega reintegriranja v Nato poveljniško strukturo, saj sedaj zahteva ad hoc ukrepe za vse nove misije,
- tudi evropske nevtralne države bodo morale prispevati svoj delež k varnosti in odstraniti ovire, ki jim preprečujejo tudi včlanitev v Nato,
- SEVOP bo okrepil Nato (Sloan, 2000 : 40-2).

Prva vaja kriznega managementa imenovana »CME 02«⁴⁴ naj bi omogočila oceno zmogljivosti sedanjih vojaških struktur skupnosti, ter preizkus sposobnosti vojaških in civilnih mehanizmov. Izvajala se je simulacija vojaškega posega na žarišču krize na izmišljenem otoku sredi Atlantika, kjer so se pojavili hudi mednacionalni problemi. Te vrste

⁴⁴ CME: Crises Management Exercise

akcije omogoča drugi odstavek 17. člena PEU,⁴⁵ po katerem lahko skupnost sproži humanitarno misijo, evakuacijo ogroženega prebivalstva, operacijo vzdrževanja miru ali obvladovanja položaja na območju napetosti.

Ambicije članic EU in kandidatk pri postavitvi močnih intervencijskih sil, ki bi pri posredovanju v žariščih napetosti po Evropi zamenjale enote pod poveljstvom Nata, je naletelo na problem postopkov financiranja prihodnjih vojaških operacij. Skoraj polovica pripadnic skupnosti (Francija, Italija, Grčija, Nizozemska, Belgija in Luksemburg) želi, da bi večji del sredstev za prihodnje operacije zbirali prostovoljno, medtem ko se preostale države, med katerimi sta vojaški velikanki Nemčija in Velika Britanija, a tudi nevtralne članice (Avstrija, Irska, Finska in Švedska), ogrevajo za omejitev skupnih izdatkov na administrativne in infrastrukturne (transport, vojašnice, preskrba in celo prevajalska služba), preostale stroške pa bi udeleženske operacij pokrile vsaka zase. Še pred tem pa bo treba omajati pomisleke Grčije, ki vztrajno nasprotuje sporazumu, s katerim bi EU dobila dostop do infrastrukture Nata, brez te pa petnajsterica ne more izpeljati niti dokaj preproste vojaške operacije, kot je misija »Jantarna lisica«, ki tudi v letu 2003 ostaja v rokah Nata, četudi je petnajsterica že napovedala prevzem skrbi za akcijo v Makedoniji konec leta 2002 (Mašanovič, 2002).

3.5 AKCIJSKI NAČRT EVROPSKIH VOJAŠKIH ZMOGLJIVOSTI

EU Headline Goal⁴⁶ je imeti sile za hitro posredovanje v velikosti 50.000 do 60.000 tisoč, kar je izvedljivo, toda postaviti je treba mejnike posameznih korakov v uresničevanju besed. Ni sicer potrebe po novih enotah, ki bi dosegale ta EUHG. Bolje je uporabiti obstoječe nacionalne ali multinacionalne enote in formacije v njihovih poveljstvih. Ni posebne želje za obstoj ločenega procesa načrtovanja evropskih sil, ki bi tekmovala z Natovim načrtovalnim procesom sil in PFP Planning and Review Process (PARP). To bi bilo nepotrebno podvajanje. Eurokorpus v svojem razvoju postaja evropski korpus za hitro posredovanje, ki bo na razpolago tako Natu kot EU, k udeležbi pa so povabljeni tudi vsi ostali evropski narodi. Od

⁴⁵ Različne vrste vojaških operacij, katere bo v prihodnosti izvajala EU, temeljijo na 11. členu PEU, ki določa cilje SZVP; 17. člen opisuje petersberške naloge in predstavlja okvir SEOP-a. Deklaracije evropskega Sveta iz Kölna, Helsinkov, Feire in Nice, ki so pripeljale do 17. člena PEU so tretji izvor. Vsi ukrepi SZVP (predvsem skupna strategija, aktivnosti in stališča) tvorijo substanco zunanje politike EU. Komplementarna vira sta tudi **Nato's new Strategic Concept in the Common Concept of European security** iz Madrida v novembru 1995, ki ga je sprejelo 27 članic ZEU. Zgoraj naštetu tvori pravni in politični okvir, znotraj katerega bo EU lahko uporabila svoje vojaške sile (Ortega, 2001: 101-2).

⁴⁶ Na osnovi sporazuma iz Helsinkov o izboljšanju vojaških zmogljivosti EU z EUHG.

aprila 2000 je poveljstvo Eurokorpusa uporabljeno kot jedro poveljstva KFOR-ja (Kosovo Force) in je popolnoma integriran v Nato poveljujočo strukturo. Njegova razpoložljivost in primernost je viden znak pripravljenosti Evropejcev za prevzem več odgovornosti znotraj Zaveznitva (Teltschik, 2000: 59-60).

Javier Solana je mnenja, da Nato **Defence Capabilities Initiative** identificira konkretne cilje, drugačne od posplošenega pristopa bolj tradicionalnega Nato procesa načrtovanja sil. Rezultat tega je DCI⁴⁷, ki dopolnjuje koncept EUHG. Oba koncepta imata skupne cilje: večja modernizacija, profesionalizacija, natančne prioritete virov, tesno sodelovanje med vodilnimi narodi v vsakem sektorju, interoperabilnost, intraevropsko deljenje bremena in s časom specializacijo v nalogah. Oddaljujemo se enotnim vojskam in približujemo oblikovanju (Rapid Reaction Capability) skupnim zmožnostim za hitro posredovanje. Vse to zahteva sredstva in čas. Toda, če želimo biti kredibilni, poudarja Solana, bodo posamezne vlade morale podpreti takšno politiko z dodatnimi dotoki sredstev. Evropa ne ustvarja nove evropske vojske. EUHG bo realiziran z obstoječimi nacionalnimi silami ali multinacionalnimi formacijami, od katerih je velika večina že dodeljena Natu. Te vojaške zmožnosti bodo dopolnjene z razvojem civilnih kapacitet in s tem bo formiran bistven element sposobnosti odgovoriti na krize (Teltschik, 2000: 60-5).

Laekenska deklaracija (december 2001) predstavlja začetek operativnih sposobnostih SEVOP-a z izvajanjem **Akcijskega načrta evropskih zmogljivosti**⁴⁸ (ECAP) in pomembno prispeva k reševanju in odpravi vrzeli izhajajočih iz **Headline Goal Progress Report-a**. Za spremljanje razvoja EUHG je nujno potreben ustrezen mehanizem⁴⁹. Politični okvir ECAP predstavlja dokument iz Nice (december 2000), ki EU narekuje razvoj mehanizmov za napredek skupnih vojaških zmogljivosti, vrednotenja, doseganja ciljev na področju petersberških nalog in združljivosti med obvezami v okviru EU in nalogami sil, ki so opredeljene v Natovem obrambnem načrtovanju sil. Temelj za izboljšave prispevkov držav članic je revidirana verzija katalogov napovedanih prispevkov **Helsinki Headline Goal Catalogue (HHC)**. Za države kandidatke je bil izdelan revidiran dodatek k osnovnemu katalogu. Revizijo je opravila posebna vojaška izvedenska skupina **Headline Goal Task Force (HGTF)**.⁵⁰

⁴⁷ EU-Nato ad hoc working group on collective capabilities (z delom je začela 28. julija 2000) je bila namenjena usklajevanju dela DCI z HGTF. Njena vloga je trenutno prepoznavna le v opozarjanju na nujnost diskusije med Natom in EU (Howorth, 2000: 39).

⁴⁸ ECAP - European Capabilities Action Plan (Načrt za odpravo vrzeli na vojaškem področju)

⁴⁹ CDM - Capability Development Mechanism

⁵⁰ HGTF sledi metodologiji postavljeni v francosko-angliškem dokumentu iz februarja 2000, z naslovom "Elaboration of the Headline Goal: Food for Thought". Vsebuje šeststopenjski proces, ki se giblje od splošnih strateških vsebin, skozi načrtovanje do identifikacije razpona zahtev EUHG (Howorth, 2000: 39).

Področja, kjer EU pričakuje izboljšanje kakovosti prispevkov držav članic so:

- struktura vojske,
- opredelitev sredstev v obrambnem proračunu za ukrepe izboljšav, ki jih država opiše oziroma najavi na konferenci povečanje števila vojaškega in civilnega osebja, ki je na voljo za operacije EU,
- vojaško mednarodno sodelovanje,
- logistična podpora enot predvidenih za operacije EU,
- usposobljenost enot in osebja za petersberške naloge
- R&T,⁵¹ sodelovanje namenske industrije, izboljšave postopkov nabave.

Za napredek pri razvoju evropskih zmogljivosti je bil dogovorjen **sistem omizij**⁵². Omizja (paneli) pokrivajo določene vrste zmogljivosti, vodijo pa jih posamezne države članice EU. Države članice so oblikovale 12 delovnih panelov in imenovale vodilne države v njih. V panelih prostovoljno sodelujejo države, ki želijo z nacionalnimi ali multinacionalnimi projekti doseči napredek na področju izboljšanja vojaške oborožitve in opreme na temelju sinergije (Kocbek, 2002a).

Sistem omizij deluje po sledečih zakonitostih:

- paneli pokrivajo projekte držav na naslednjih področjih: raketne obrambe, zvez, obveščevalne dejavnosti, poveljniških sistemov, jurišnih helikopterjev, strateškega transporta, vodljivih raket in izstrelkov itd.,
- oblikovani paneli vključujejo in obravnavajo samo realistične nacionalne projekte v oborožitvi. Znotraj teh projektov se išče sinergija v medsebojni podpori, možnostih za vodenje skupnih projektov ipd.,
- člani panelov so po večini vojaški predstavniki iz prestolnic,
- vsi izdelani dokumenti o ECAP panelih so zaupne narave in niso dostopni državam +15.

V oblikovanih panelih so vodilne države: Francija, ZR Nemčija, Španija, in Velika Britanija. Med področja, na katerih niso uspeli izbrati vodilnih držav sodijo helikopterji za podporo, obvladovanje zračnega prostora sovražnika, prečrpavanje goriva v zraku, nadzor in izvidovanje stanja na bojišču iz zraka in s tal itd. Nekaj držav je priglasilo željo le po statusu opazovalke v panelih.⁵³ Za učinkovitost delovanja ECAP bi morala EU razviti lasten

⁵¹ V originalu: Research & Technology

⁵² V originalu: Set of panels

⁵³ V originalu: Observer status.

mehanizem, neke vrste EU PARP⁵⁴ kot ga pozna Nato. Razvoj in doseganje optimalnih rezultatov na področju odprave vojaških vrzeli za skupne sile pa je odvisen predvsem od sodelovanja med EU in Natom. Pričakujejo se intervencije po aktivnem sodelovanju kandidatk v posameznih panelih. Realizacija projektov v okviru panelov naj bi spodbudila iskanje novih rešitev znotraj držav članic, za zagotavljanje finančnih zmogljivosti (Kocbek, 2002d). Interes sodelovanja držav kot opazovalk v panelih sprejema politični predstavniki v SEVOP-u. EUMS se zavzema, da bi tudi države voditeljice panelov pri vključevanju držav v ECAP panele igrale vidnejšo vlogo (Kocbek, 2002a).

Vojaški sogovorniki iz vrst članic EU poudarjajo pomembnost **načela prostovoljnosti sodelovanja za vodenje in uresničevanje ECAP**. Načrt predstavlja izziv na obrambnem področju in je do vzpostavitve politično-vojaških mehanizmov obrambnega načrtovanja prehodna rešitev. Na konkretne rezultate odpravljanja vojaških vrzeli bo morda treba čakati tudi več let (Kocbek, 2002d).

Na srečanju nacionalnih direktorjev za področju oborožitve (april 2002) je bila izražena pripravljenost vključevanja vojaške industrije v ECAP in EUHG procese. Prav tako so spregovorili o pokrivanju (nabavah) nekaterih kritičnih vrzeli iz EUHG, a soglasje ni bilo doseženo. Države članice EU svoja pričakovanja gradijo na postopni (lahko tudi večletni) transformaciji **Western European Armaments Group (WEAG)** v EU. Osnova delovanja držav je transparentnost in koordinacija z ostalimi organizacijami. **National Armaments Directors (NAD's)** nameravajo postopno oblikovati osnutek neobvezujočih smernic za oborožitveno industrijo in opcije za vzpostavitev specifičnih **European Armaments Agencies** (Kocbek, 2002b).

⁵⁴ V originalu: Planning and Review Process (Proces načrtovanje in nadzora)

4 NACIONALNA VARNOSTNA POLITIKA REPUBLIKE SLOVENIJE V OKVIRU SEVOP

Evropsko varnostno okolje ima pomemben vpliv na regionalno in globalno varnost. Slovenija si prizadeva upreti se novim grožnjam in tveganjem ter ohraniti sposobnost za intervencijo. Članstvo v politično in vojaško učinkovitem Natu ji bo omogočalo najboljše zavarovanje pred novimi nevojaškimi in nepričakovanimi tveganji. Od srečanju v Feiri ima tudi Slovenija povabilo za posvetovanje in sodelovanje v okviru nove evropske obrambne identitete. Priprave za sodelovanje z EU na področju kriznega managementa so v teku.

Preprečevanje, odkrivanje, krizni management in ohranitev stabilnosti so postale ključne besede v mednarodnem okolju, čeprav je njihova uporaba omejena le na varnostni vidik. Uporaba terminov transparentnost, nadzorovanje, zmanjševanje tveganj, pa je postala praksa mednarodne diplomacije. Sodelovanje v mednarodnih varnostno-obrambnih organizacijah postaja okvir za učinkovito zaščito pred možnimi (mednarodnimi) spori in napetostmi. Slovenija je odločena, da bo del varnosti zagotavljati v okviru EU. Gre za del celovite nacionalne varnosti, ki ga pokrivajo operacije kriznega managementa.

Prednostna naloga Republike Slovenije je usposobiti sile, ki bi učinkovito prispevale k ohranitvi mednarodnega miru in stabilnosti ter sodelovanje v sedanjih in prihodnjih mednarodnih operacijah tudi v okviru EU. Zato je veliko truda usmerjenega v izobraževanje, urjenje ter tehniko usposabljanja oboroženih sil, ki bodo sposobne dosegati visoke standarde, potrebne za uresničevanje ciljev v najbolj zahtevnih okoliščinah. Svoje sodelovanje v SEVOP Slovenija omejuje na operacije kriznega managementa in to potrjuje tudi z najavljenim nacionalnim prispevkom k evropskim vojaškim zmožnostim.

V primeru, da Slovenija ne postane kmalu članica EU in Nata, je edina varnostna vez z zahodom Partnerstvo za mir, ki pa ne daje nobenih varnostnih zagotovil. Slovenija se glede na svojo lego v srednji Evropi, širše v evroatlantskem varnostnem prostoru, ki meji na JV Evropo, ki še vedno predstavlja krizno žarišče ter glede na demokratično družbeno ureditev, tradicijo, vero in kulturo, upravičeno pridružuje evropskim in širšim varnostnim integracijam. Temeljna izhodišča nacionalno-varnostne politike Republike Slovenije so po opredelitvi dr. Antona Grizolda (1999b: 67) »splošne kulturno-civilizacijske norme, kot so svoboda, mir, neodvisnost, ozemeljska celovitost, enakopravnost držav in narodov, samoodločba narodov,

mirno reševanje sporov, odrekanje uporabe sile in grožnje z njo, varovanje človekovih pravic, varovanje pravic etičnih skupin idr. Slovenska država je namreč z osamosvojitvijo in svojim mednarodno pravnim priznanjem prevzela nase pravico in dolžnost zagotavljati svojo nacionalno varnost ter prispevati k mednarodni varnosti«.

4.1 STRATEGIJA NACIONALNE VARNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE IN SKUPNA EVROPSKA VARNOSTNA IN OBRAMBNA POLITIKA

Republika Slovenija je kot majhna država soočena s številnimi nestabilnostmi, tveganji in grožnjami tako vojaške kot nevojaške narave. Kot majhna država je v času dramatičnih sprememb narave sodobnih tveganj soočena s posebnimi problemi na področju varnosti, ki izhajajo predvsem iz različnih možnosti zagotavljanja le-te. Globalne nevarnosti kot so terorizem, organiziran kriminal, migracijski pritiski, populacijski pritiski in spremembe v okolju, etnični in religiozni konflikti, širjenje sredstev za množično uničevanje, mednarodna trgovina z mamili in radikalne ideologije, segajo čez državne meje (Grizold, 1999b: 68). Na vsebino obrambne doktrine in obrambnega sistema sodobne države vpliva cel niz različnih dejavnikov od mednarodnega okolja do zgodovinskih, geografskih, demografskih, političnih, razvojnih in drugih. Vsaka država je *sui generis* v smislu zgodovine, organiziranosti in razvoja in takšna sta tudi njena obrambna doktrina in obrambni sistem« (Grizold, 1999b: 7-14).

Po osamosvojitvi je Slovenija v okviru prizadevanj za lastno varnost preoblikovala tudi svoj obrambni sistem. Slednji naj bi bil skladen z novo slovensko državno ureditvijo in političnim sistemom. S sprejetjem nove slovenske ustave (decembra 1991) in nekaterih zakonov s področja obrambe (Zakon o obrambi in zaščiti in Zakon o vojaški dolžnosti leta 1991) je bil vzpostavljen najširši ustavnopravni okvir za uveljavitev nekaterih ključnih sprememb v dotedanjem političnem in obrambnem sistemu Slovenije, ki so ji omogočile nadaljnji demokratični razvoj (Grizold, 1999b: 68). Slovenija zagotavlja zunanji (vojaški) vidik svoje nacionalne varnosti z razvojem lastnega obrambnega sistema in s prizadevanjem za polnopravno članstvo v Natu. Od leta 1994 je Slovenija dejavna članica programa Partnerstva za mir (PzM), kar je omogočilo akreditacijo njenih diplomatskih in vojaških predstavnikov pri sedežu Nata v Bruslju ter pri poveljstvu zavezniških sil v Evropi (SHAPE⁵⁵) v Monsu. S tem programom Slovenija dosega ustrezno stopnjo združljivosti svojega obrambnega sistema z

⁵⁵ SHAPE - Supreme Headquarters Allied Powers Europe

Natom. Z razvojem lastnega obrambnega sistema, ki bo združljiv s sistemom kolektivne obrambe Nata in hkrati s sistemom kolektivne varnosti EU, bo slovenska država uresničila enega od ključnih strateških ciljev uradne slovenske politike – tj. zagotavljanje zunanjega (vojaškega) vidika nacionalne varnosti v okviru Nata ter usposobljenost za sodelovanje v aktivnostih kriznega managementa EU.

Ko smo se sredi 90. let začeli institucionalno pripravljati za vstop v EU in Nato in je leta 1997 Državni zbor sprejel Strategijo vključevanja Slovenije v EU, ZEU in Nato (enoglasno so jo podprle vse politične stranke), je obveljala delitev nacionalnega interesa na politično-ekonomsko-monetarne, ki naj bi ga zagotovili s članstvom v EU in varnostno-obrambne, ki naj bi ga zagotovili s članstvom v Natu in ZEU. Na podlagi takšne delitve, so potekale konkretne priprave ter pridružitvena pogajanja z EU, z Natom pa je usklajen nacionalni letni načrt za izvajanje Akcijskega načrta za članstvo (ANČ) (SEVOP in sodelovanje Slovenije, 2001). Strateško tveganje za Slovenijo bi bilo, če bi se v primeru nezmožnosti vključitve v Nato ali v EU znašla pred dilemo, kako se politično in ekonomsko umestiti v institucionalno strukturo Evrope. Majhnost države v veliki meri opredeljuje njen položaj v mednarodni skupnosti. Iz tega razloga ne more graditi svoje politike na principih moči, temveč lahko nudi svoje usluge, igra posrednika v pogajanjih v sporih, nastopa v arbitražah ipd.

Obrambna strategija Republike Slovenije (2001) temelji na **Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (2001)**. Resolucija določa cilje ter smernice za delovanje in razvoj obrambnega sistema Republike Slovenije. Kot trajna in življenjsko pomembna interesa RS določa ohranitev nacionalne identitete in samobitnosti slovenskega naroda ter ohranitev neodvisnosti, suverenosti in ozemeljske celovitosti države v razmerah pospešenega vključevanja v mednarodne integracije. Upošteva spremenjene razmere v ožjem in širšem varnostnem okolju Republike Slovenije, njene življenjsko pomembne in strateške interese, ekonomske in druge zmožnosti države, zgodovinske izkušnje ter splošni družbeni in tehnološki napredek. Strateški interes RS je vključevanje v EU in Nato. RS želi zagotoviti svoj temeljni varnostni interes tudi v okviru članstva v EU in Natu.

Iz Obrambne strategije RS izhaja, da različne omejitve pri nadaljnjem razvoju obrambnega sistema Republike Slovenije ne omogočajo vzpostavitve takšnih zmogljivosti sistema, da bi se lahko učinkovito odzival na vse vrste in stopnje ogrožanja. Tveganje glede učinkovitega odzivanja obrambnega sistema Republike Slovenije na različne vrste in stopnje ogrožanja bi bilo manjše v primeru sodelovanja Republike Slovenije v sistemu kolektivne obrambe.

Obrambna strategija RS določa usmeritve, predpisuje cilje obrambe Republike Slovenije in njeno sodelovanje pri zagotavljanju miru in varnosti v mednarodni skupnosti, posebej v okviru Nata in EU. **Cilja Republike Slovenije na obrambnem področju⁵⁶ sta vključitev v Nato in EU. Članstvo v obeh mednarodnih organizacijah, skupaj z lastno nacionalno obrambo, zagotavlja celovitost koncepta nacionalne varnosti države.** Zaradi realizacije postavljenih ciljev RS aktivno deluje v sistemu varnosti EU in Nata.

Strateški koncept obrambe Republike Slovenije obsega pospešeno preoblikovanje in prilagajanje priprav ter organiziranosti vojaške in civilne obrambe spremembam v varnostnem okolju. Glede na omejene zmogljivosti in vire države, je potreben selektiven pristop. Ključno vodilo preoblikovanja obrambnega sistema, je oblikovanje vojaške organizacije, ki bo sposobna izvajati z ustavo in zakoni določene naloge skladno z razpoložljivimi viri in izpolnjevati zahteve, ki izhajajo iz članstva v Natu in EU. Po srečanju v Feiri je bila Slovenija povabljen na posvetovanje in sodelovanje v okviru nove evropske obrambne identitete. Kot aktivna partnerica Nata v Partnerstvu za mir in kot pridružena partnerica ZEU si je Slovenija pridobila dobro popotnico za hitro in uspešno vključevanje v novo strukturo EU. **S približevanjem vstopa v EU in Nato je Slovenija še posebej zainteresirana za aktivno sodelovanje v SEVOP-u.** Republika Slovenija zagovarja stališče, da oblikovanje skupne evropske varnostne in obrambne politike pomeni več varnosti za vso celino in da več EU ne pomeni manj Nata. Evropska varnostna in obrambna komponenta predstavlja dodatno vrednost Nata (Dobravec, 2001).

4.2 NACIONALNI PRISPEVEK SLOVENIJE K EVROPSKIM VOJAŠKIM ZMOGLJIVOSTIM

EU pričakuje od kandidatki bodisi dodatne sile ali pa napredek pri že najavljenih silah. Pri morebitnih najavah dodatnih sil zanimajo predstavnike vojaškega odbora EU predvsem specializirane enote. Temelj za izboljšave prispevkov držav članic sta revidirani verziji katalogov napovedanih prispevkov⁵⁷ in potrebnih prispevkov, brez katerih ne bo uresničen cilj t.i. **Helsinki Headline Goal Catalogue (HHGC)**. Za države kandidatke je izdelan revidiran

⁵⁶ **Interesi Republike Slovenije na obrambnem področju so naslednji:**

- varovanje neodvisnosti, suverenosti in ozemeljske celovitosti države;
- ohranjanje čim višje stopnje nacionalne varnosti;
- zagotavljanje ustrezne stopnje obrambne sposobnosti vključno s članstvom v zavezništvih;
- ohranjanje miru, varnosti in stabilnosti v Evropi in v širšem varnostnem okolju.

⁵⁷ HFC - Helsinki Force Catalogue October 2001

dodatek k osnovnemu katalogu. Revizijo opravlja posebna vojaška izvedenska skupina.⁵⁸ Revidirane dokumente sprejema Odbor za splošne zadeve⁵⁹ v razširjeni sestavi z obrambnimi ministri, ki državam kandidatkam niso dostopni. Področja, kjer EU pričakuje kakovostni napredek obstoječih prispevkov držav članic so v pretežni meri vodilo tudi za kandidatke. V srečanjih s predstavniki EU, ki so potekala v okviru priprav na konferenco, so člani Misije Republike Slovenije pri EU že predstavili kakovostno izboljšan prispevek.

Izboljšave o katerih je Slovenija poročala so:

- zaščitna oprema vojaka,
- interoperabilnost taktičnih zvez,
- uvedba lahkih oklepnih vozil v uporabo 10. MOTB,
- usposobljenost čete iz sestave 10. MOTB za delovanje v operacijah v podporo miru,
- nadgradnja helikopterjev Bell-412 z oborožitvijo in sistemi za samoobrambo,
- okrepitev slovenskega prispevka vojaške policije v SFOR z dodatnim vodom in s tem povečanje števila usposobljenih in izkušenih pripadnikov SV za delovanje v operacijah v podporo miru,
- višja stopnja usposobljenosti in izkušenosti častnikov in podčastnikov za delovanje v mednarodnih štabih, pridobljena na mednarodnih oblikah usposabljanja (tečaji, seminarji, poveljniško-štabne vaje).

4.2.1 Opredelitev vojaškega prispevka RS k evropskim vojaškim zmogljivostim

Nastajanje nove vojaške strukture EU Sloveniji narekuje vse višjo stopnjo odzivnosti na zahteve izvajanja petersberških nalog. Sodelovanje je vzpostavljeno na temelju načela prostovoljnosti. Takojšnje vključevanje Slovenije v začetni fazi delovanja vojaških teles ima pozitivno vlogo za proces vključevanja Slovenije v EU. Prispevek Slovenije za EUHG je sestavljen iz sil (glej tabelo 4.1) namenjenih za Nato vodene mirovne operacije. Enak pristop uporablja večina evropskih držav, ki svoje sile organizirajo in usposablajo po Nato standardih.

⁵⁸ HTF - Headline Task Force

⁵⁹ GAC - General Affairs Committee: Na konferenci v Seville se sprejme odločitev o preimenovanju v Svet za splošne zadeve in zunanje odnose, ki bo poleg institucionalnih in administrativnih vprašanj pokrival tudi zunanje odnose EU: SZVP, SEVOP, zunanjo trgovino, razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč. GAC (Svet za splošne zadeve) se preimenuje v Svet za splošne zadeve in zunanje odnose, ki bo pokrival dve okvirni področji dela: 1. Priprava in »follow-up« Evropskega sveta, institucionalna in administrativna vprašanja 2. Zunanji odnosi EU: CFSP, ESDP, zunanja trgovina, razvojno sodelovanje in humanitarna pomoč (Koprol/S.S., 2002).

Načrtovalce sil za EU vodene operacije vse bolj zanimajo procesi na obrambno-vojaškem področju kandidatki, reorganizacije in modernizacije v oboroženih silah ter nacionalne ambicije na področju evropskega vojaškega kriznega managementa. Enak proces poteka tudi v nasprotni smeri zaradi vedno večje potrebe po odprtosti in transparentnosti vojaških struktur EU in večjemu pretoku informacij o aktivnostih na področju vodenja panelov v procesu uresničevanja ECAP. S tem nastajajo potrebe po bilateralnih srečanjih strokovnjakov Vojaškega štaba EU in posameznih držav. Slovenija želi poglobiti bilateralne stike s članicami EU kakor tudi s kandidatki za članstvo s ciljem neformalne izmenjave informacij s področja EUHG projekta in s področja kriznega upravljanja v EU (Sodelovanju RS pri uresničevanju vojaškega cilja v okviru v okviru SEVOP, 2002).

Tabela 4.1: Prispevek RS k evropskim vojaškim zmogljivostim (2001)

	Tip enote	Velikost enote	Začetne sile	leto
1.	Pehota	Četa (137)	1	2003
2.	Vojaška policija	vod (23)	1	Trenutno SFOR (2 voda)
3.	Zdravstvo	ROLE – 1 (12)	1	Trenutno SFOR
4.	Častniki in počastniki		4/4	2003
5.	Zračni transport	oddelek (18)	3x He Bell 412 1x L-410	Trenutno SFOR

Spremembe glede na leto 2000:

- Pehotna četa ima 13. BOV, 10. LKOV VALUK, 30. lahkih oklepnih terenskih vozil HUMMER, ki so uvedeni v uporabo 10.MOTB,
- Glede na lansko stanje je SV v mesecu septembru 2001 okrepila sodelovanje v mednarodnih silah SFOR z dodatnim vodom vojaške policije,
- Glede na koncept reorganizacije SV je v kopenske sile uvrščen prispevek treh helikopterjev in lahkega transportnega letala. Na helikopterje Bell 412 je vgrajen sistem za samoobrambo pred IR (infrardečimi) in EM (elektromagnetnimi) izstrelki CHAFF/FLARE (motilci). Na helikopterje je možna montaža premičnega mitraljeza kal. 7,62 mm za samoobrambo helikopterja.

4.2.2 Opis vojaških enot iz prispevka k evropskim vojaškim zmogljivostim

Vir: Prispevek RS k evropskim vojaškim zmogljivostim, 2001.

Pehotna četa

Četa je pripravljena in usposobljena. Oprema enote je zagotovljena z izvedbo posameznih Temeljnih razvojnih programov (TRP) – LKOV VALUK in HUMMER. Na podlagi načrta zaposlovanja bodo do konca leta 2002 usposobljene tri čete. Del pripadnikov enot ima izkušnje v mirovniških operacijah (Albanija, Ciper, BiH) oziroma so usposobljeni za opravljanje nalog v operacijah za podporo miru.

Letalsko helikopterski oddelek (LHO)

- 3 helikopterji Bell-412 in transportno letalo Turbolet L-410,
- opravljajo nebojne naloge s tem da bazirajo na letalski bazi Brnik,
- formacija: častnik 14, podčastnik 4; (skupaj 18 pripadnikov SV).

Vod vojaške policije

- vod VP SV v sestavi mednarodnih sil SFOR in trije častniki v poveljstvu,
- opravlja vojaško-policijske naloge,
- trije častniki v poveljstvu MSU : v G-2, G-3 in G-4,
- formacija: (častnik 2, podčastnik 24, vojak 20); (skupaj 49 pripadnikov SV),
- od 30.09.2001 je v sestavi SFOR drugi vod VP.

Zdravstvena enota

- zdravstvena enota SV (ROLE-1),
- naloga: nudenje splošne in urgentne medicinske pomoči pripadnikom mednarodnih sil,
- formacija: častnik-zdravnik 2, podčastnik-medicinski tehnik 4, vojak-bolničar 6; (skupaj 12 pripadnikov SV).

Današnje mednarodne in varnostne razmere od oboroženih sil zahtevajo sposobnost aktivnega sodelovanja z vojaškimi zavezniki. Slovenska vojska je z vsakim dnem bolj primerljiva s sodobnimi vojskami, vendar postavitve trdnega nacionalnega obrambnega sistema stane, še posebno, če ga država kot je Slovenija gradi skoraj od temeljev. Minister za obrambo dr. Anton Grizold je na dan slovenske vojske izpostavil, da »Slovenija ni več država, ki pri zagotavljanju miru in varnosti pomoč zgolj prejema, temveč je v skupini držav sveta, ki tako pomoč nudijo drugim. Iz tega položaja črpa pravico, da sooblikuje sodobno politično in varnostno ureditev sveta in predvsem Evrope«. Razvoj SV ima za cilj vzpostaviti sodobno in učinkovito vojsko ter postati aktiven del v procesu izgradnje evropske obrambe.

5 SKLEP IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ

Za vsako državo, ki želi biti del sodobnega civiliziranega sveta je **članstvo v mednarodnih varnostnih organizacijah** nujna. Poleg terorizma si z nastankom novih virov ogrožanja, kot npr. ekološkega, mednarodne trgovine z orožjem in mamili ipd., ki ne poznajo nacionalnih meja, nobena država ne more sama zagotavljati optimalne varnosti. Izzivi moderne varnosti neizprosno vodijo k uporabi kooperativne varnosti, katere uspeh, kakor tudi uspeh kateregakoli mednarodnega sistema varnosti, temelji na močnem vodstvu, duhu kompromisa, krepitvi medsebojnega zaupanja in s tem varnosti med državami ter spoštovanju sprejetih dogovorov. Pomanjkanje enega izmed elementov, lahko povzroči padec sistema, kar ne kaže na neustreznost sistema, temveč na pomanjkanje poguma in modrosti za nadvladanje težav in nestrinjanj ter pomanjkanje vere v dolgoročni uspeh. Razsodnost in vizionarsko vodstvo lahko premagata ovire.

Medsebojna ekonomska odvisnost evropskih držav vodi v skupno identiteto kot tudi skupne vrednote, intenzivnost interakcij med državami in posamezniki, vodijo v poglobljanje varnostnega sodelovanja in s tem v izgrajevanje skupne varnosti. EU kot gospodarsko-politična integracija bi težko v celoti zagotavljala zunanjo varnost svojim članicam, ki se trudijo s skupnimi močmi urejati zadeve v interesu vseh na evropski celini in s tem krepiti varnostno in obrambno vlogo v mednarodni skupnosti. Krizni management postaja ogrodje novega sistema mednarodne varnosti, ki se sooča z mnogo širšo paleto groženj kot so bile značilne za hladno vojno. Mnogi napor Nata in nekdanj ZEU, so premaknjeni od kolektivne obrambe v smer aktivnosti tega tipa. Postavlja se vprašanje, s kakšno stopnjo rizika je EU pripravljena »poseči« v reševanje kriznih situacij in kdo bo ta rizik prevzel.

Krepitev skupne SZVP pomeni uresničevanje in nadgrajevanje obrambne in vojaške varnosti Evropske unije za vse sedanje in bodoče članice EU, vendar je smiselna le, če se bo razvijala skladno z Natom. Varnost enajstim članic EU (od sedanjih 15) zagotavlja Nato neposredno, ker gre pri tem za hkratne članice Nata. ZDA potrebujejo močne demokratične partnerje za obrambo skupnih vrednot in skupnih interesov in Evropa je njen odločilen partner, še posebno kadar ta lahko prevzame več odgovornosti pri ohranjanju miru v regiji. Pričakovati je, da bo EU dosegla popolno avtonomno obrambno zmožnost, torej operativnost njenih sil za hitro posredovanje, v naslednjih 10. do 15. letih, do takrat pa je naslonitev na koalicijskega partnerja nujna.

Če bi Slovenija razmišljala o možnosti nevtralnosti, to pomeni, da bi hodili po svoji poti, bili prisiljeni nositi odgovornost zase in biti dovolj dobri za svojo pot. Nato, kot najkompleksnejša vojaška sila na planetu, z njegovimi vedno širšimi odgovornostmi za svetovno varnost, predstavlja element stabilnosti ohranjanja miru v sedanjih nemirnih časih. Vstop Slovenije zgolj v EU bi z varnostnega vidika sicer izboljšal naš položaj, ne bi pa zagotavljal nedotakljivosti državnih meja, integritete državnega ozemlja, zračnega prostora in teritorialnih voda. Zato je zaželena vključitev Slovenije v sistem kolektivne varnosti z državami, s katerimi imamo sicer veliko skupnega z vidika splošnih vrednot, varnostnih, političnih in gospodarskih interesov.

Razmišljanja o tem, da je naša država oaza miru je več kot iluzorna. Nobena država na svetu se ne more ubraniti neklasičnih, sodobnih nevarnosti povsem sama. Le sistem kolektivne varnosti in sistem kolektivne obrambe omogočata varnost pred terorizmom, organiziranim kriminalom, ekološkimi katastrofami in uničenjem s sodobnim orožjem. Slovenija mora ob postavitvi lastnega obrambnega sistema slediti zastavljenim ciljem porajajočega se koncepta skupne evropske zunanje in varnostne politike in zagotoviti svojo aktivno udeležbo v njem in si hkrati prizadevati za doseganje kriterijev potrebnih za vključitev v Nato. Pri svojih odločitvah naj bi tudi vedno upoštevala tako evropsko komponento in svojo vlogo kot bodoča članica Evropske unije in vlogo članice Nata.

Članstvo Slovenije v EU bo pomembno vplivalo na zagotavljanje njene varnosti in obrambne sposobnosti. Pri tem je pomembna tako ureditev dvostranskih vprašanj s sosedi kakor tudi uresničevanje 5. poglavja PEU, ki govori o vzpostavitvi sistematičnega sodelovanja med državami, medsebojnega obveščanja in dogovarjanja, morebitnega oblikovanja skupne obrambne politike in skupne obrambe ter postopnega uvajanja skupnih aktivnosti na področjih, ki so življenjskega pomena za države članice EU. S članstvom v EU se bo poglobilo mednarodno vojaško sodelovanje z državami članicami, povečale pa se bodo tudi možnosti izobraževanja vojaških kadrov na evropskih vojaških akademijah in na specializiranih ustanovah.

Raziskava potrjuje hipoteze in sicer:

□ **Hipoteza 1:**

SEVOP bo v prihodnosti zagotovila več varnosti za vso evropsko celino z vzpostavitvijo koncepta kriznega managementa na štirih varnostno pomembnih generičnih področjih in sicer:

- *evakuacija civilnega prebivalstva v kriznih situacijah,*
- *humanitarna pomoč pri naravnih in drugih nesrečah,*
- *operacije v podporo miru in*
- *vzpostavljanje miru med stranema v spopadu.*

Celovita evropska varnost se danes zagotavlja v posameznih varnostno usmerjenih mednarodnih organizacijah in v njihovi medsebojni povezanosti. V okviru teh je pomemben del obstoječe in razvijajoče se evropske varnosti tudi SEVOP kot koncept EU in njene skupne zunanje in varnostne politike. EU bo dosegla popolnoma avtonomno obrambno zmožnost v naslednjih 10. do 15. letih in bo sposobna za izvajanje srednje velikih bojnih delovanj. Uspešna realizacija SEVOP-a bo pozitivno vplivala na ostale politične projekte Evrope, vključno s širitvijo ter na njen odnos do globalne varnostne politike ZDA. Podpora Nata in s tem ZDA je dana z željo da postane EU partner, ki bo prevzemal več odgovornosti pri ohranjanju miru v regiji in postopno pri reševanju kriznih žarišč drugje v svetu. SEVOP bo postal optimalen varnostni instrument EU z vzpostavitvijo avtonomne obrambne zmožnosti.

□ **Hipoteza 2:**

Nacionalni interes Republike Slovenije je sodelovanje in prispevanje k evropskim vojaškim zmogljivostim EU, kar ji daje možnost soodločanja pri ključnih vprašanjih evropske in nacionalne varnostne politike.

Vse članice EU in kandidatke za članstvo v EU, lahko sodelujejo v operacijah kriznega managementa z različnimi vlogami v različnih fazah izvajanja operacij in z enakimi pravicami odločanja. Slovenija si s prispevkom k Evropskim vojaškim zmogljivostim v okviru SEVOP-a zagotavlja varnost pred nevojaškimi grožnjami v okviru kriznega managementa v skladu s petersberškimi nalogami. Varnostni sistem, ki ga EU vzpostavlja, razpolaga z vrsto mehanizmov in instrumentov, ki bodo omogočali učinkovito zadovoljevanje varnostnih potreb posameznih evropskih držav in vseh skupaj.

□ **Hipoteza 3:**

Napredna zunanja politika Republike Slovenije z aktivnim spremljanjem varnostne situacije v regiji, aktivnim iskanjem ustreznih rešitev regionalnih varnostnih problemov, v tesnem sodelovanju zunanje in varnostno-obrambne institucije države, je absolutni pogoj kredibilne vključitve Republike Slovenije v Skupno zunanjo in varnostno politiko Evropske unije.

Slovenija glede na svojo velikost in omejenost resursov zagotavlja pomemben del aktivnega vključevanja v varnostno komponento EU in s tem vstopanja v družbo sebi enakih z najavljenim nacionalnim prispevkom k vojaškim zmogljivostim EU. **Materialni input je vstopnica za kredibilno vključitev Slovenije v SZVP**, saj potrjuje odločitev države postati aktiven soustvarjalec evropske varnostne politike. Odgovor na vprašanje, ali je to dovolj, je negativen.

Sedanja zunanja politika ne upošteva dovolj pomembnosti varnostne komponente vključevanja Slovenije v EU z vodenjem »salonske« politike, ki je preveč konzervativna. Sedanji koncept zunanje politike pomeni koncept politike majhne in nepomembne Slovenije tudi v tretjem tisočletju. Nujnost je izstopiti iz majhnosti z aktivno zunanjo politiko, kjer pa se postavlja vprašanje, ali so sedanji kadri tega sposobni? Nacionalnemu interesu postavljajo meje slovenska podjetja saj, kjer je slovenski gospodarski interes so zunanje meje slovenskega varnostnega interesa. Vpliv Slovenije v prostoru JV Evrope se bo večal skupaj z večanjem gospodarske moči države. Vpliv Slovenije na evropsko zunanjo in varnostno politiko pa ni odvisen samo od materialne temveč predvsem od nematerialne komponente prispevanja, tj. od iniciativ glede reševanja varnostnih vprašanj. Država kot celota bo v tujini ocenjena in sprejeta po kvaliteti najslabše od vseh komponent (politične, varnostno-obrambne, gospodarske).

Slovenija lahko postane enakopraven sogovornik na temelju poznavanja varnostnih vprašanj regije kot edina država nekdanje Jugoslavije, ki bo članica EU. Slovenija potrebuje svež koncept – **modificirano strategijo nastopa do tujine**. Potreben je takojšen pristop k oblikovanju zunanje in varnostne politike do JV Evrope, saj se lahko zgodi, da po daljšem pasivnem obdobju, ne bomo več upoštevani. Potrebno si bo zagotavljati potencialno podporo drugih držav članic EU s katerimi Slovenija deli interese. JV del Evrope bo rak rana še najmanj nekaj desetletij, zato bo Slovenija pomemben člen predvsem glede dajanja idej, iniciativ, potencialnega mediatorstva pri reševanju kriznih žarišč na Balkanu itd.

Prvi korak pri modifikaciji strategije aktivne zunanje politike v prihodnosti je po mojem mnenju **ustanovitev oddelka v okviru Ministrstva za zunanje zadeve, kot »think-tank« ekspertov s področja zunanjih zadev in varnostno-obrambnega področja**, z aktivno strategijo, s kontinuiranim spremljanjem varnostne situacije v regiji, z vključevanjem gospodarstva v posamezne segmente, z vzpostavljanjem varnostnega koncepta ter predlaganjem rešitev varnostnih problemov v JV Evropi, predvsem na Balkanu. Izkušnje z udeležbo v dosedanjih mirovnih operacijah so zagotovile prodornih idej oddelka, ki bi imel dovolj dela za naslednjih nekaj desetletij ko bo s postopno tranzicijo prišlo do morebitne rešitve problematike JV Evrope.

V SZVP bodo sodelovali visoki predstavniki držav članic, ki ne bodo nujno vojaški predstavniki in ki bodo zaradi svojega ugleda ustrezni mediatorji na kriznih žariščih Balkana in JV Evrope. Najustreznejši kader za tovrstne dolžnosti so nekdanji ministri za obrambo, predvsem zaradi poznavanja vojaške in obrambne komponente in njihove vloge pri oblikovanju strategij reševanja kriznih situacij. Delo omenjenega oddelka ekspertov s področja zunanjih in obrambnih zadev je tudi v tem primeru nepogrešljivo.

Zmagovalni koncept je ambiciozna zunanja politika, s katero lahko tudi majhna država preseže svoje fizične omejitve. Naš prispevek ne bo samo simboličen v kolikor bomo prevzeli iniciative, predlagali načine reševanja kriznih žarišč ne samo na Balkanu temveč tudi v ostalih delih JV Evrope ter nudili usluge mediatorstva. Evropa bo pridobila predvsem politično. Redefiniranje vloge zunanje politike in področij potencialnega vpliva Slovenije, s kohezijo vseh komponent zunanje in varnostne politike, je nujna. **Formula uspeha naj bi se glasila:** »Materialna komponenta + prodorna zunanja politika + »think-tank« ekspertov zunanjih in obrambnih zadev + visoki slovenski predstavnik v SZVP = kredibilna vključitev Slovenije v Skupno zunanjo in varnostno politiko EU«. Le v tem primeru se tretja hipoteza popolnoma potrdi.

LITERATURA

Knjige:

- 1 Anžič, Andrej (1997). Varnostni sistem Republike Slovenije, str. 40-2, 188-80. ČZ Uradni list Republike Slovenije.
- 2 Arah, Metka (1995). Evropska unija: Vizija političnega združenja, str. 341-9. Ljubljana; Arah consulting.
- 3 Cohen, Richard and Michael Mihalka (2001). Cooperative Security: New Horizons for International Order, str. 8-18, 47-9. The George C. Marshall Center Paper, No.3. George C. Marshall European Center for Security Studies, Garmisch-Partenkirchen, Deutschland.
- 4 Gärtner, Heinz, Adrian Hyde – Price, Erich Reiter (2001). Europe's new security challenges, str. 113-34. British Cataloguing in Publication Data, Published in the USA in 2001 by Lynne Rienner Publishers, Inc., Colorado.
- 5 Grizold, Anton (1999a). Evropska varnost. Knjižna zbirka Teorije in prakse, str. 1-11. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 6 Grizold, Anton in Ferfila Bogomir (2000). Varnostne politike velesil, str. 245-69. Knjižna zbirka PROFESIJA, Fakulteta za družbene vede.

Članki v znanstvenih in strokovnih revijah:

- 1 Dell, Chris (1996). The U.S. aproach to European Security. USIS LJUBLJANA, UNITED STATES INFORMATION SERVICE, Cankarjeva 11, Ljubljana 3 Junij 1996 / US FOREIGN POLICY AGENDA, Number 4, »We have begun to make our way in the post-cold war«, by Morton I.Abramowitz, President of the Carnegie Endowment for Internaional Peace;
- 2 Evropska komisija (1997/1). »Evropski dialog«. Revija za evropsko integracijo.
- 3 Grizold, Anton (1991). »Demilitarizacija Slovenije in nacionalna varnost«. Znanstveno in publicistično središče Ljubljana in Nacionalno varnostni ustroj Slovenije. Teorija in praksa, 7.
- 4 Grizold, Anton (1998).»Institucionalizacija zagotavljanja mednarodne varnosti«, str. 13. Perspektive sodobne varnosti, iz obramboslovnih raziskav II. Teorija in praksa, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

- 5 Grizold, Anton (1999b). »Obrambni sistem Republike Slovenije«, str. 7-68. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
- 6 Howorth, Jolyon (2000). »European Integration and Defence: Ultimate challenge ?«, str. 1, 9, 37-9. Chaillot Paper 43, November 2000, Institute for Security Studies Western European Union, Paris. <http://www.weu.int/institute>
- 7 Ortega, Martin (2001). »Military Intervention and the European Union«, str.101-2. Chaillot Paper 45, March 2001, Institute for Security Studies Western European Union, Paris. <http://www.weu.int/institute>
- 8 Rutten, Maartje & Rob de Wijk (2000). »European multinational Forces: the state of play«, str. 74-5. European defence: Making it work, François Heisbourg. Chaillot Paper 42, September, Institute for Security Studies Western European Union, Paris. <http://www.weu.int/institute>
- 9 Rutten, Maartje (2001). »From St. Malo to Nice. European defence: core documents«, str. 8-9, 67-9. Chaillot Paper 47, Maj 2001, Institute for Security Studies Western European Union, Paris. <http://www.weu.int/institute>
- 10 Rutten, Maartje (2002). »From Nice to Laeken. European defence: core documents«, str. X, 1-3. Chaillot Paper 51, April 2002, Institute for Security Studies Western European Union, Paris. <http://www.weu.int/institute>
- 11 Saryusz-Wolski, Jacek (2002). »The need for an integrated, cross - pillar approach to security«, str. 60-4. Enlargement and European defence after 11 September, Edited by Antonio Missiroli. Chaillot Paper 53, June 2002, Institute for Security Studies Western European Union, Paris. <http://www.weu.int/institute>
- 12 Sloan, R. Stanley (2000). »The United States and European Defence«, str.7-20, 40-2. Chaillot Paper 39, April 2000, Institute for Security Studies Western European Union, Paris. <http://www.weu.int/institute>

Članki v tiskanih občilih:

- 1 Mašanović, Božo (1999). »Zahodno evropska unija (ZEU)«. Delo 16.11.
- 2 Mašanović, Božo (2002). »Varnostna in obrambna politika EU.« Delo, 04.06.
- 3 »Nato po ameriških zamislih« (2002). Delo, Sobotna priloga, str. 15. Povzeto po Der Spiegel, Hamburg, 18.maj.
- 4 »Prihodnost Evropske unije, Laekenska izjava« (2001). Delo, 20.12.
- 5 »Solana za čimprejšnji sporazum med EU in Natom,« (2002). Delo 22.04
- 6 Vidmajer, Saša (2001). »Veliko preurejanje«, str.8. Delo, Sobotna priloga 29. September.

Prispevki na konferencah, informativna poročila in analize:

- 1 Adanja, veleposlanica RS v Belgiji (2002). »Seminar o skupni evropski varnostni in obrambni politiki v organizaciji belgijskega obrambnega ministrstva«. MZZ, Veleposlaništvo RS v Belgiji, šte.: MZZE02007260 z dne 24.04.
- 2 Benčina, Dragoljuba (2002). »Zunanji odnosi v EU, SZVP in SEVOP«. Posvet »Evropska varnostna arhitektura«, str. 9-19. Center za obrambno usposabljanje v Poljčah dne 28.03.
- 3 Bornemann, BGen Jürgen (2002). Odprto predavanje na temo »Skupna evropska varnostna in obrambna politika in najnovejša dogajanja«. MORS, Ljubljana 19.02.
- 4 Dobravec, Marjanca (2001). »Skupna evropska obrambna in varnostna politika in stališče Republike Slovenije do procesa njenega razvoja.« Strateške in varnostne analize šte.2. Ministrstvo za obrambo RS, Center za strateške študije, Ljubljana, 11.01.
- 5 Frlec, Boris (2001). »Nizozemska in EU«. MZZ, Veleposlaništvo RS v Haagu, MZZE01019585 z dne 14.12.
- 6 Grizold, Anton (1998). »Nacionalna varnost in medetnični konflikti v RS - Teoretična izhodišča mednarodne varnosti.« Zbornik raziskovalnega projekta, str. 21-43. Ljubljana: Visoka policijsko- varnostna šola.
- 7 Kocbek, Andrej (2002a). »EU«. MZZ, Veleposlaništvo RS pri EU v Bruslju, MZZE02007569 z dne 30.04.
- 8 Kocbek, Andrej (2002b). »EU in Španija«. MZZ, Veleposlaništvo RS pri EU v Bruslju, MZZE02007880 z dne 07.05.
- 9 Kocbek, Andrej (2002c). »EU in Nizozemska«. MZZ, Veleposlaništvo RS pri EU v Bruslju, MZZE02007897 z dne 07.05.
- 10 Kocbek, Andrej (2002d). »Akcijiski načrt za evropske zmogljivosti«. MZZ, Veleposlaništvo RS pri EU v Bruslju, MZZE02004249/50 z dne 08.03.
- 11 Koprof/S.S. (2002). »EU«. MZZ, Veleposlaništvo RS pri EU v Bruslju, MZZE02011141 z dne 26.06.
- 12 Ministrska konferenca EU v formatu EU +15 v Bruslju, (2001). MORS, Ljubljana, 20.11.
- 13 Prispevek Slovenije k evropskim vojaškim zmogljivostim (2001). MORS, GŠSV, Oddelek za mednarodno vojaško sodelovanje. December.
- 14 Sodelovanje RS pri uresničevanju vojaškega cilja v okviru SEVOP (2002). Ministrstvo za obrambo, Urad za obrambno politiko, SMS, 28.05.
- 15 Vah, Igor (2002). »Predavanje o SEVOP«. Posvet »Evropska varnostna arhitektura«, str. 10-3. Center za obrambno usposabljanje v Poljčah dne 28.03.

Viri iz medmrežja:

- 1 EU Military Structure (2001). <http://EU.int/pesc/military/en/homeen.htm> z dne 12.11.
- 2 Güssgen, Florian (2002). European University Institute, Florence – Of Swiss Army Knives and Diplomacy. <http://rcul.-uni-lj.si/~fdsabic/Policy1.htm> April 2001 - JMWP n° 33; 4.09.
- 3 Maastricht: 1991, Amsterdam: 1997, Cologne and Helsinki: 1999. Western European Union: WEU and NATO. <http://www.weu.int/eng/info/eu.htm>; z dne 12.11.2001.
- 4 Patten Chris (2002). CH. Brussels, December 2000 Latest update: February 2002
- 5 SEVOP in sodelovanje Slovenije (2001). Večstransko sodelovanje MORS, EU. http://mors-web/intranet/sms/slo_win/index.htm z dne 12.11.
- 6 Stelios, Stavridis in Robert Schuman (2002). Centre for Advanced Studies, European University Institute & Politics Department, The University of Reading. European Security and Defence after Nice. <http://rcul.-uni-lj.si/~fdsabic/Policy1.htm> March 2002 - JMWP n° 31
- 7 The Nato summit in Washington in 1999 (2001). The Berlin Decisions of 1996. Western European Union: WEU and NATO. <http://www.WEU.int/eng/info/nato.htm>; z dne 12.11.
- 8 WEU (2001). Information. <http://www.WEU.int/eng/info/future.htm>, 12.11.2001.

Dokumenti:

- 1 RESOLUCIJA O STRATEGIJI NACIONALNE VARNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE, Uradni list Republike Slovenije, št. 56/2001.
- 2 RESOLUCIJA O IZHODIŠČIH NACIONALNE VARNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE, Uradni list Republike Slovenije, št. 71/1993.
- 3 OBRAMBNA STRATEGIJA REPUBLIKE SLOVENIJE, Številka: 820-00/2001-1, Ljubljana, dne 20.12.2001
- 4 TREATY ON EUROPEAN UNION, signed in Maastricht on 7 February 1992. <http://www.europa.eu.int>.